

Már most kéremd levelező-lap átjár Richter F. Ad. és társai, Bécs, I. Nibelungengasse 4, Radetzky, Oltén, Rotterdam, London E. C. vagy New-York, 310 Broadway, a kepekkel ellátott

A gyermek legkedveltebb játéka

csinál könyv. Ezen p. mpában szerezett és számos tekintélyes tudós hírlapát tartalmazó könyv bérmentve megküldetik.

Minden anyának olvasnia kellene ezt!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

GYULAI PÁL

KÖLTEMÉNYEI

Második bőv. kiadás

A KÖLTŐ ARCZKÉPEVEL

Ára füzve 4 frt, díszk. 5 frt.

CS. KIR. SZABADALM.

BERNDORFI FÉMÁRU-GYÁR

SCHOELLER ÉS TÁRSA BÉCS.

Raktár: BUDAPEST, vaczi utca

25. szám alatt, a Kristóf-tér sarkán.

Alp. az. Irendő Ajánlja gazdagon felszerelt raktárát alpaca-ezüst-, china-ezüst s mindennemű alpaca-asztalkészletekből, u. m. étszerek, tea-kazánok, tea- és kávé-tartók, karosgyertyatartók, kánnák, teaszűrők, gyertya-asztaldíszek stb., valamint

TISZTA NICKEL FÓZÓ-EDÉNYEK.

Képes árjegyzék magyar vagy német nyelven kívánatra ingyen és bérmentve.

Kávé pótlás bérmentve 4 1/2 kilo tiszta súlyban, legfinom. Afrikai Mokka o. 6. frt 5.10 Santos, szód. ... 5.05 Cuba, szód. ... 6.25 Ceylon, kávé-szód. ... 6.80 Aranyjávra, sárga ... 6.80 Gyöngyikávé, szód. ... 7.10 Lapos kávé, 7. 4 1/2 kilo 2.30 Árjegyzék, vánd. ingyen.

Ettlinger & Co., Hamburg.

A "Franklin-Társulat" kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A SZÓLÓ

mint kincsbánya.

TANULMÁNY,

miként lehet a szőlőt, a tudomány elveinek megfelelő művelés s melékterményeinek teljes kihasználása által valódi kincsbányává tenni, és börtörmeletünk jövőjéről szemben a állókészarával.

Ira Gyürky Antal.

Ára füzve 50 krajczár.

Legjobb és Leghíresebb Pipere Holgyor

La VELOUTINE

Különleges Rizspor BISMUTAL VEGYITVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

A KI NEM TUDJA,

hogy a sok hirdetett gyógyszer közül melyik felel meg leginkább betegsége-nek, az kérje azonnal levelező-lapon Richter kiadóintézetétől Lipcsében, a kepekkel ellátott

"A Betegbarát" című könyvecskét. A hozzá nyomtatott hálalratok bizonyítják, hogy a művecsében foglalt jó tanácsok követése által, nem csak ezren-meg-ezren elkerülték a haszontalan pénzkiadást, hanem még a vágyva-vágyott gyógyulást is hamar megtalálták. A könyv ingyen küldetik meg.

1847 óta, tehát több mint 40 éve, hogy a legnagyobb sikerrel alkalmaztatik a Németország első orvosi kollegiuma által megvizsgált s kitűnő használhatósága miatt a magas helytartóság által

Magyarországban szabad. WEBER-féle

Köszvény-vászon

köszvény, csúsz, tagszagadás, keresztcsont-fájás, vörheny, mell-, hát- és derékfájdalmak, lábköszvény, csípőfájdalom és ichia stb. ellen, mindennemű gőrszék, a kez és lábokban, különösen gőrszék

rek, dagadt tagok, fejemódások és oldalszúrások biztos eredménynyel gyorsan gyógyíttatnak ezen gyógyhatásos köszvényvászon által. Egy csomag ára 1 frt 5 kr., kettős erejű, nehezebb hajknál alkalmazandó 2 frt 10 kr.

Valódi csak akkor, ha a melletti védjeggyel el van látva. Dr. Baron párisi általános sebtepasza mindenféle sebek, gennyedések és dagadtatok, körömgöyadások, égések, bármilyen sérülések, harapás, szúrás, ütés, vágás, tyúkszem, fagyás stb. ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb köcsög 25 kr.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Valódi kapható Budapest, királyi.

TÖRÖK J.

gyógyszertárában utca 12. szám a.

Kwizda köszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszser

csúsz, köszvény és idegbajok ellen.

Valódi csak az itt mellékelt védjeggyel. — Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszerárában.

Főletét Magyarország részére: Budapestben Török József gyógyszerárában.

Egy üveggel 1 frt o. é.

Naponkénti postai szétküldés a fő-letét által:

KWIZDA FERENCZ JANOS,

osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi gyógyszerárára Korneuburgban, Bécs mellett.

Hirdetések

felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapestben, IV, egyetem-utca 4. sz. alatt.

A legjobb arczporok

Leichner

zsirpora

Leichner hermelinpora.

E jeles gyártmányok a legmagasabb körökben s a legelső művésznőktől előszeretettel használtatnak; az arcznak fiatalos szép virulót külsőt adnak. — Kaphatók a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31, valamint minden illatszertésnél. Valódi csak zárt szelencékben, melyeknek fenekére cég és védjegy van belevésve.

L. Leichner, Berlin

Parfümerie-Chemiker, k. k. Hoftheater-Lieferant.

Occasió!!

Nagy bevásárlások folytán azon helyzetben vagyunk,

asztalneműeket, különösen 6 és 12 személyre valót,

abroszokat, asztalkendőket és törülközőket

melyen leszállított áron adhatni. Dus választéku szőnyegraktárunkra

különösen figyelemztetünk. Smyrna-szőnyegek 10 méterként 10 frttól feljebb.

Helyes mértékért kezeség.

KUNZ JÓZSEF ÉS TÁRSA

Budapest, Deák- és Erzsébet-tér sarkán.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent:

IDA NÉNI

GYERMEKMESÉK

Huszonhat

a szövegbe nyomott képpel.

Ára kemény kötésben 1 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent:

IDA NÉNI

GYERMEKMESÉK

Huszonhat

a szövegbe nyomott képpel.

Ára kemény kötésben 1 frt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent:

IDA NÉNI

GYERMEKMESÉK

48. SZÁM. 1889.

BUDAPEST, DECEMBER 1.

XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 3 frt fél évre 3 • Külföldi előfizetésekre a postai megfizetési módra van szükség. Kelt: Budapest, 1889. évi december 1-én.

PESTY FRIGYES.

1823—1889.

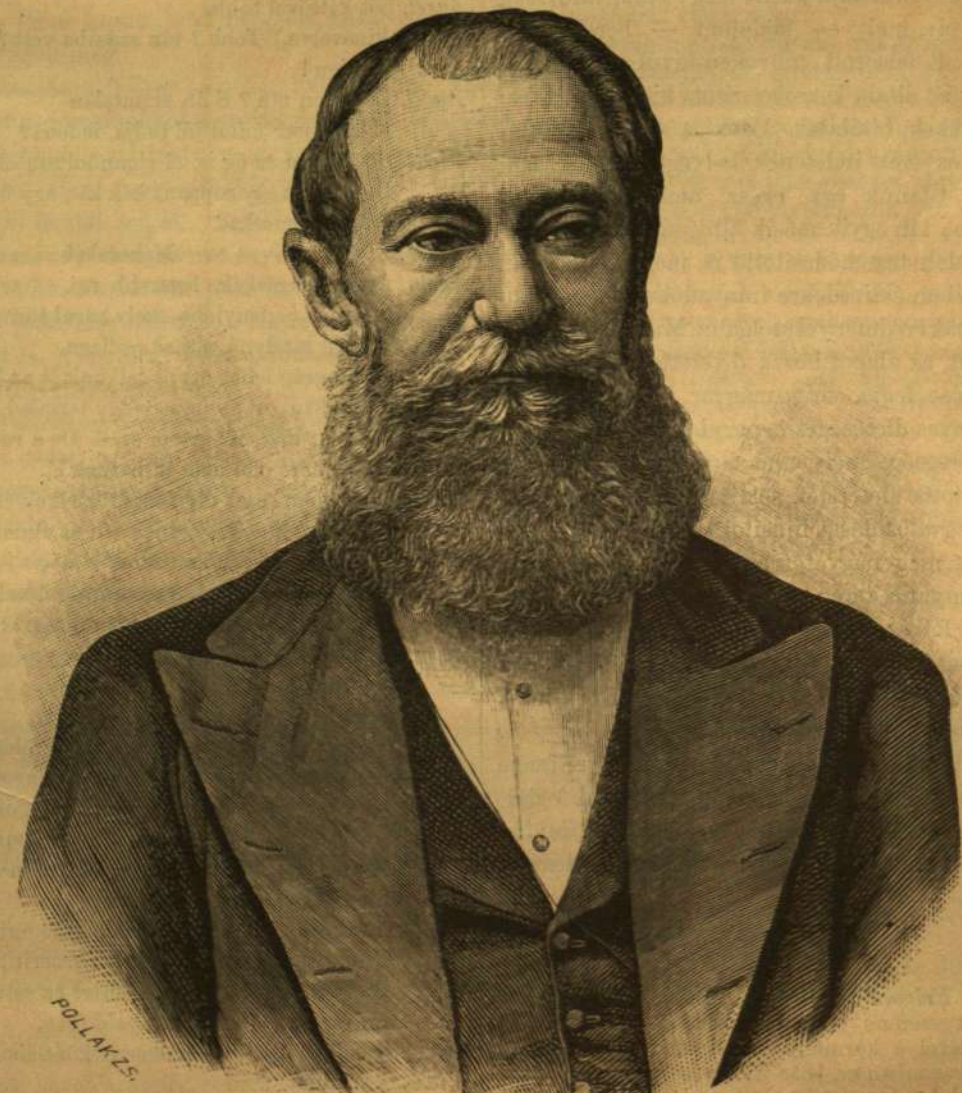
A tudósok között, kik az újabb időkben alapvetőleg járultak hazai történeti, földirai és politikai ismereteink gyarapításához, kétségtelül a legjelentékenyebbek egyike Pesty Frigyes, kit csak az imént ragadtott el tőlünk a kerülhetetlen halál, pótolhatatlan vesztésünkre. Még friss a hant, mely alá fektettük; még el nem hervadtak a virágok, melyekkel árván maradt családtagok, melyen szomorodó jó barátok és tisztelők, igaz bánattal eltöltötte tudományos testületek sirját felékesítették. A komor halotti szolozsma, a mely elkísérte, elhangzik fülünkben; érte ejtett könnyünk fölszárad idővel; de a mikor csak eszünkbe fog jutni a megdicsőült hű pályatárs, mindannyiszor meg fog ujulni szívünk fájdalma. Mert akármire forduljunk a hazai történet és a vele rokon szakok kutatásának terén: az ő nyomát ott találjuk mindenütt! Alig dolgozott valaki nálánál többet s hozzátehetjük, alig dolgozott valaki nálánál alaposabban s több lelkiismerettel. Csupa lelkiismeretesség, csupa lelkesedtség s fáradhatatlan buzgalom vala ő.

A tér, melyet Pesty Frigyes közel egy félszázad óta tudományos művelés alá fogott s nagy képességeivel és ernyedetlen szorgalmával megtermékenyített, a hazai történettudomány és segédszakainak, a diplomatikának és geográfiának tere volt. Ennek is nem egy-egy elszigetelt részét fogta művelés alá. Kiterjeszkedett annak egészére. A magyar történelem terén alig van oly jelenség, melyet meg ne vizsgált, meg ne figyelt, fel ne derített volna. Ha végig tekintünk tudományos kutatásainak eredményein, elbámulunk azok sokaságán, változatos sokféleségén s valamennyinek komoly, alapos, helytálló okadatolásán. Termékeny kezéből cikkek, értekezések, vaskos könyvek kerültek ki s mindezek telve tanulsággal, nagy és meggyőző igazságokkal, fényes értelmi sikerekkel. A mit elméje termelt, a hazai tudományra nézve elsőrangú nyereség volt. Ott is, hol kritikájának éle a sűrű ködön át nem hatolhatott, annyit használt nekünk, hogy kísérlete után legalább is megtudhattuk, merre, mily irányban kell tartanunk, hogy célhoz érjünk.

Addig, a míg ő fel nem lépett, a hazai történettudomány mezején egész tájak hevertek szemeink előtt csaknem teljesen parlagon. Némely politikai, közjogi, államtani kérdések alig

voltak a tudományos kutatás körében megérintve s annál kevésbbé megoldva. A fordulat akkor következett be, a midőn ő e parlag-tájakon megjelent. Ő a kiellen tört gazdag ismereteinek szövénekével bevilágította s a rejtelmes kérdésekből igen sokat alaposan, biztosan s megdöntetten megoldott. Mit tudunk mi ő előtte hazánk egyik területileg legjelentékenyebb s a mult eseményei tekintetében legérdekesebb vidékéről, az úgynevezett temesi bánságról? Hazánk eme délvidéki területe történetismereti tekintetben még jóformán pusztasivatag, terra incognita volt. A mit az olasz Grisellini, meg a derék Bárány Ágoston e nagy vidékről nekünk elmondottak, az csak úgy hangzott fülünkben,

mint valami rege vagy anakronizmus. Sok állításuk hallatára elmosolyodtunk, vagy kétkedőleg s tagadólag csóváltuk fejünket. Minden lépésnél éreztük, hogy jobb, bővebb, igazabb felvilágosításra van szükségünk. Egy szerencsésebb geniusz után tekintettünk; de a kik a Griseliniket és Bárányokat a munka terén követték, még mindig nem tudták tudásvágyunkat kielégíteni, munkáikban csakhamar észre kellett vennünk a nagy hézagokat s a történeti anyag fogyatkozását, a kritika erőtlenségét. Csak midőn Pesty Frigyes lépett nyomukba s szólalt meg komoly hangján, tudtuk meg legott, hogy ő a keresve keresett utbaigazító. A történeti anyag nagy hirtelen s nagy mennyiségben szaporodott fel

PESTY FRIGYES.

Ellinger Ede fényképe után.

előttünk, a kritika szilárdabb alapot nyert s a tényekből levonható következtetések a multak képét összefüggőbb vonásokban tüntették fel szemünk előtt.

Pesty Frigyes, mint hivatott buvár és történetíró, első gondját a *történeti anyag* felkutatására fordította. Erre éveket, évtizedeket, életének java részét szentelte feláldozással. Bejárva a széles hazát, levéltárt levéltár után vizsgált át s másolt le. Erdélyben, Felső-Magyarországon, túl a Dunán, a tágas Alföldön, sőt túl a haza határain, idegen országokban éveken át tartott emez ernyedetlen hangszorgalom eredménye volt aztán azon oklevél-másolat-gyűjtemény, mely bátran mondható páratlannak. Másolatai kivétel nélkül hűek, megbízhatóak s így a történet épületének szilárd építványagául szolgálhatnak. Nem esoda tehát, hogy mikor aztán építeni kezdett, egymás után monumentális épületek emelkedtek teremő keze alatt az imént még puszta, kietlen térségeken. Munkái egymás után sűrűn láttak napvilágot. 1865-ben kiadta «A perdöntő bajvivások történetét Magyarországon»; 1868-ban «A temesi bánsg elnevezésének jogosulatlansága» című értekezését; 1870-ben a «Világtörténelem napjai» című két kötetes nagy munkáját; 1876-ban «A szörényvármegyei hajdani oláh kerületek», 1877-ben «Brankovics György rácz despotá birtokviszonyai Magyarországon», 1878-ban «A helynevek és a történelem», 1877—78-ban «A szörényi bánsg» (3 kötet), 1880-ban «Az eltűnt régi vármegyék» (2 kötet), 1882-ben «A várispánságok története» című munkáit. Ugyanez évben kiadta «Die Entstehung Croatiens» (Horvátország keletkezése) című művét s ezt követte 1883—84-ben «Krássó vármegyének» 3 kötetes monografiája, majd 1885-ben 100 politikai és történeti levél Horvátországról. Rómában lemásolta középkori geografiánk egyik legnevezetesebb és legbővebb forrásművét, az 1332—37 évi pápai tizedjegyzéket, melyeket aztán a magyarországi vatikáni bizottság ki is nyomtatott. 1888-ban utolsó munkája jelent meg: «Magyarország helynevei», mely — fájdalom — befejezetlen maradt. E felsorolt műveken kívül egész legiót tesznek az általa közrebocsátott kisebb folyóiratok, cikkek, bírálatok. Ezek is buzgó kutatásának és érett ítéletének bélégyét viselik magukon. Utánuk egy egész nemzedék indult meg s ha tán egyik-másik állítását a folyton fejlődő tudomány módosította is, mégis egészében és zömében évtizedekre irányadóul fognak kutatásainak eredményeit szolgáltatni. Mitőzhetjük az épületet, az alapot hozzá ő vetette meg s ennek elismerése fogja, míg magyar történetművelés lesz, fényes dicsőségét képezni.

A betegség, mely már huzamosabb idő óta sorvasztotta életerejét, sok szép és hasznos tervnek megvalósulását hiusította meg. Pesty Frigyesnek még nagy tervei voltak, hiszen hazai tudományunk terén még annyi a tenni való! Mennyi lelkesedéssel beszélt terveiről még élete utolsó napjaiban is. Mikor a napsugár áttörve a zimankos ősi ködön, halvány arcát érintette, szemében újból fellebbogott az ádáz betegség által el nem nyomhatott lelkesedés. Elméje még az utolsó napon is a tudománnyal foglalkozott s látszólag jobban is érezte magát, midőn egy váratlan heves szivgöres örökre lezárta szemét.

ORTVAY TIVADAR.

Pesty Frigyes 1823. március 3-án Temesvárott született szerény polgári állású szülőktől. Iskolai elvégzésével a kormányzónak kapott alkalmazást, melyből azonban az 1848-iki események kiragadták. A forradalomban ott küzdött a honvédek sorában s a szabadságharc leverése után ő is menekülni volt kénytelen. Vidinből 1849. október havában visszatérve, két ízben is elfogták. 1850 végén a Temes-

várott alakult kereskedelmi- és iparkamara egyhangúlag választá meg titkárnak, mely minőségében 1864-ig sikeresen működött. Mint ilyen, nemcsak az intézetnek az ő terve szerint való szervezése által, de főleg helyes nemzetgazdasági elvek terjesztése, hazánk déli vidékeinek s ezek anyagi viszonyainak ismertetése által szerzett érdemeket magának. Az 1857-ben alakult temesvári gazdasági egyesület szintén titkárral választotta. 1858-ban indította meg és 1861-ig szerkesztette a «Delejtől» című ismeretterjesztő heftilapot, mely tudományos cikkeivel és jól választott szépirodalmi közleményeivel teljes méltánylást vívott ki.

Az alkotmányos élet ujászületésével Pesty Frigyes tevékeny részt vett a közéletben. 1861-ben Temesmegyei bizottság elnöke és az ujaradi kerület országgyűlési követje lett. 1862-ben a kereskedelmi kamara megbízásából a londoni világkiállítást látogatta meg, mely alkalommal Német- és Franciaországot, továbbá Belgiumot és Hollandiát is bentazta. Még 1859-ben megválasztá a magyar tud. akadémiá levelező tagjának s székfoglalóul nagyérdemű értekezést tartott «A templáriusokról Magyarországon». Azóta jelentek meg főle egymás után tudományos dolgozatai, melyekről teltebbi cikünk szól.

1864-ben költözött Budapestre, mint az iparbank titkára. Az akadémiá — melynek, mint említettük, 1859-ben levelező tagja lett, — 1877-ben rendes taggá választotta. Csakhamar a II. osztály titkárává, a történelmi bizottság elnökévé választotta. Ezenkívül a magyar történelmi társulat alapító és igazgató választmányi tagja, a magyar földrajzi társaság, a délmagyarországi régészeti és történelmi muzeum-társulat, a magyar heraldikai és genealogiai társaság választmányi, a békésmegyei művelődéstörténelmi egyetel tiszteletbeli, s több külföldi társulatnak is tiszteletbeli tagja volt.

Pesty Frigyes már évek óta betegeskedett, szivbaj gyötörte, mely most véget vetett életének.

«A MÉHEK»

vigjátékból.

Irta BARTÓK LAJOS.

Viola. Telepedjünk is rögtön méhesünkhöz.

Hátha a lepke jár . .

Aurél. (félre.) Bizonyosan.

Viola. Ide.

Aurél. S fordítsunk hátat a világnak.

Viola. A méhek nyugtalanok.

Aurél. Talán hogy oly

Világos est van, telt hold.

Viola. S annyi csillag!

Aurél. Söt kettővel több.

Viola. (kinevetve.) Több? tán számba vett?

Menjen!

Aurél. Lehetlen tán? S ön számtalan

Méhét nem mind jól tudja, ismeri?

Viola. De. S fönn az ég is, el-elgondoltam olykor, Nem más: egy roppant kék kas, egy üveg kas, S a csillagocskák

Aurél. Méhecskék a kasban.

Viola. Arany bogárkák, legszebb raj, — az Úr! S fenn a legfénylőbb, mely körül sűrű mind: A szép királyné, éjszaki csillaga. Boldogság lehet ott; s lelkünk is az lesz, Méhecske, ott; s ha egy-egy leszalad, Már azt hiszem: értem száll. De a rosszak, Moly, here oda nem juthatnak el.

Aurél. Nem, nem! csak oly tiszta tűzlelkek, mint ön! A csillagok nem fűgnek ám az éghez Szegezve, sőt szabad mind, s mégis egymás Körül keringnek, titkos vonzalommal, Összefüggésben, egymásért rajongva; S lehallna mind, ha egy csodás erő Nem tartaná e miriád világát. Azon erő, mely kis kasában annyi Szétszálló méhét tart együtt, s a földön Temételen embert, — mint csillagok fönn, Napok vagyunk mind, vagy bolygók; s napunk az,

Ki melegeit, fényt, éltet ad szivünknek. S ez, lássa, az erő, a lét ura, A törvény, végzet; ez, mely ime önt is, Ki napja tán többeknek, kényszeríti, Hogy más körül viszont, mert ez szivén úr, Bolygójaként keringjen boldogan, S boldog csak így lehessen, közelében.

Viola. A szeretet.

Aurél. A szerelem.

Jó asszonyom! — nekem két napom is van!

Atyám, sok,

Aurél. S a harmadik?

Viola. Hát kettő nem elég?

Aurél. Sok, vagy kevés, de nem elég. Figyeljen.

A láthatár fölött a legfényesebb Szikrázó csillagot, bíbor tűzével, Oh, látja? Hogy láktet, mint vérező sziv! Ó Vénusz, a szerelem csillaga.

Viola. Nagyon alant ragyog. Az legfölül, az Éjszarkon szebb, gyémántabb fényű, az Az állandóság, hűség csillaga.

Aurél. Az, s közelebb is, ah, közelében, ott ég! De várjon. E sarkosillagnak van egy Bolygója, mely csak ennek udvarol, S utját körötte járja pontosan. S mégis, gyakorlott csillagász veszi A távcsövet, s az ég pontjára szegzi, Hol most a bolygó lenni tartozik: de Nincs ott. Örökjét nézi, nyolcz az óra, S ő nincs helyén! Hah, eddig ismeretlen Csillagnak kelle felmerülnie

Az ég nagy tengerén, ez tántorítá Bolygónkat el, s ez zökkenté kimért Utjából ki, közejük lépve. Biztos. (Két sziv pályája ha zavartatik, Jele, hogy közbe jött egy harmadik.) Számít, keres: mi az mi fölzavarta A legfőbb rendet? s rá akad hamar, A hűtlen bolygó egy új égi test Körül kalandozván, — ha tán nem is Vénusznak hívják épen, s még alantabb Jár, például e sétányon. . .

Viola. (hirtelen, kitörő felindulással.) Leona!

Aurél. Legjobban megcsalják a leghívebbet.

EGY 1859-IKI LEGIONÁRIUS IRATAIBÓL.

Olaszországban és Afrikában írt naplójegyzetek.

(Folytatás.)

Jöttek a borzasztó meleg napok és jött, a mitől leginkább tartottunk, a szaharai Szamum-szél a finom égető homokkal. Reggel 10 órakor, söt később már 9-kor takarodót fujtak. Menekült mindenki a bór tudott. Ki a kaszárnya csiszter-nájában keresett menedéket, ki pedig feje fölé vászon-zsákot húzott. Olykor 4—5 nap ki sem mozdultunk a kaszárnyából, csak este étkeztünk és láttunk napi dolgaink után. A város nap közben tökéletesen ki volt halva, a világért sem lehetett az utcázon emberek látni.

Az éghajlathoz nem szokott, nagyrészt német unjonczból álló gránátos-századunk egy része beteg lett. A rémületes sárga láz ütött ki. Két héttel a sárgaláz kitörése után 80 emberünk feküdt betegesen. Később a betegség oly mérvet öltött, hogy Strasser kápláron, Mayer gránátoson és én kivülem az egész század betegen feküdt. A strapaciz borzasztó volt, én és Mayer főztünk a betegek számára, tisztogattuk a szobákat s ápoltuk a betegeket. Orvosunk csak egy volt, Strasser káplár, ki odahaza gyógyszerész volt, készítette a gyógyszereket. A legborzasztóbb volt a mindennapi előforduló két-három haláleset. A katolikus pfalci bajorokat a misszionárius-ként működő katolikus pap beszentelte ugyan, de a szegény württembergi lutheránusokat dög módjára egy lepedőbe varrva vittük ki és temettük el a homokba vajt lyukba. Mayer a lyukat ásta, én pedig temettem. Ezután letérdeeltünk és egy miatyánkot imádkoztunk a szegény lélek üdvösségeért. Nehány óra múlva, mikor a lepedőbe varrt másik halottat hoztuk, az előbbinek csontjait szanaszét hurokolva láttuk. Az éhes hyéna- és sakál-falka a szegényt kiásta és szétmárcangolta. Nem is temethettünk másképp, mint töltött fegyverrel a vállon. Söt egyszer, a midőn egy nagy falka hyéna vett körül, csakis akképp menekedhettünk meg, hogy a holttestet hagytuk martalécul. Magam akkor két hyénát lőttem le, melyeket a többi hyéna azonnal szétmárcangolt.

Alig négy hét alatt a sárgaláz negyven em-

bert vitt áldozatul. Az orvosi segély nem sokat segíthetett a borzasztó katasztrófával szemben. Végre is jobbra fordult a sors, megszűnt a halálozás, megmaradt betegekünk lábadozni kezdtek. Én, Strasser és Mayer még mindig a legnagyobb önfeláldozással ápoltuk beteg bajtársainkat. Megjött a kapitányunk által két hét óta zaklatott négy orvos, és a betegápoló kiküldöttség. Söt az alezredek és kijött arra a hírre, hogy a legió gyöngy katonái, a gránátosok pusztuló félben vannak, de már eső után való köpenyeg volt, derék pfalci és württembergi fieszkóink már talpra kerekedtek. Kapitányom engem, Mayert és Strassert bemutatott az alezredeknek és elmondta feláldozó működésünket. Az alezredek megveregette a vállunkat és azt mondta «Braves soldats de la legion». Ez volt az egész, de megmentett bajtársaink érzelmei pótolták a többi.

Engem a sárgalázról egy különös esemény mentett meg. A bunsadai nyilvános kuthál egyszer őrson állottam. Feladatom az volt, hogy ne hagyjak többet egyenél a kutmedenczéből meríteni, a vizes tömlőket pedig ne engedjem a kutmedence párkányára tenni. Gondolatokba voltam elmerülve, egy neszre feltekintvén, elöttem egy csodaszép, alig 15 éves arabs zsidó lányt pillantottam meg. A könnyedén feltűzőtt fehér lepel alatt a legszebb lábakat pillantottam meg, meztelen karjai oly formásak voltak, hogy a festői képelet sem tudna különbet alkotni. Igéző fekete szemei oly szeliden és esdőleg néztek reám, mintegy kérve, hogy engedjem meg a nehez tömlőt a kut párkányára tenni. Magam segédkezésére álltam a szegény kis zsidó lánynak. A páriának tekintett zsidóleány oly annyira érzékenyült, hogy ruhámat esköltölte meg. Ezután könnyű lépésekkel futott el. Egy óra múlva egy kosár datolyával és egy kis csomó sárgás levelű fűvel jelent meg. A fű jelentőségét egy francziául értő arabtól megkérdezve tudtam meg, hogy ha a sárgaláz előjelét érzem, a fű főztét igyam meg. A láz előtűneteit érezve, Mayerral megittuk a fű főztét és így menekedtünk meg. A midőn társaim feküdtek, kerestem a kis zsidó leányt, de nem akadtam reá. A fű a Szahara sivatag legkopárabb helyén nő, ott, a hol semmi más vegetáció nincsen.

Századunk rövid idő alatt egészen felgyógyult, mindazonáltal rekonvaleszeneteknek tekintettek és minden nehezebb szolgálatától alól felmentettek. Kisegítőül a Borjbonarerdjében haggyott el-százi zuáv pajtások jöttek meg. Nagy volt tehát az öröm és vigasság a sok derék landsmann között. Gránátosaink a kiállott szenvedést mihamar elfeledték. Így multak el az ősi napok és jött a tél a néhány hétig tartó szakadatlan esőzéssel, de már februárban tavaszi pompában ragyogott minden, a vadon termő oleander és fügekaktuszok, pálmafák mindenütt zöldeltek. Én több ízben levelet kaptam atyámtól, a melyben kitartásra intett. Irta, hogy a mit hazámért szenvedtem, kárpótolva lesz, szabad visszaérkezésem biztosítva van. De még majdnem másfél keserves év volt hátra.

Gyorsan multak el a tavaszi napok és ismét beállott a forró nyári időszak. De a Szahara forró szelei s égető homoka már nem fogott ki rajtunk, átesve a tűzpróbán, fitytyet hánytunk a Szaharának és homokos szelének.

De jött egy új rém, ez előttünk még ösmeretlen volt, ennek nem hánytunk fitytyet. Constantin és Oran határán nagyrészt nomád életet folytató beduinok laknak s ezek pásztorkodásból élnek. Az egész vagonuk juh- és kecske-nyájából áll. A legnagyobb ellenségük, mivel örökké tartó élethálárczot küzdenek a berber orozlán. A franczia kormány mindent megtesz a fenevad kiirtására. Állandó vadászokat tart s vadászato-
kat rendez s nagy díjakat tűz ki minden elejtett

oroszlán bőrére. Az orozslánvadászat kalandorjait nemcsak szívesen fogadja, de segítséget is ad nekik. Rendesen egy detachment zuávot vagy legionistát bocsátott a vadászok rendelkezésére.

Ez évben a legióra került a sor, egy részét a bunsadai gránátosok, másik részét a setifi voltigeurök adták. Bunsadból két vadász vezetése alatt nyolcz-nyolcz gránátos volt a vadászatra vezényelve. A strapacizot kibíró bátor katonákat szemelték ki. A detachment már össze volt állítva, a midőn Setier kapitány parancsára rögtön elhívtattam. Setier az egyik vadásznak e szavakkal mutatott be: «Ime a legjobb, legkitartóbb és legmegbízhatóbb katonám, tessék tehát őt vinni Merk gránátos helyett. Merk a századnál marad.» Ellenmondást nem ösmertünk, minden parancsnak vakon kellett engedelmeskedni. Vont esőví jó fegyverrel s 60 tölténnyel, nyolcz napra való kétszeresülttel és beszőtött szalonnával láttattunk el. Ruházatunkból a vászon bugyogót, a rövid spenczert és két inget vittünk magunkkal. Kaptunk fejünként ezenfelül egy-egy ponchót. Ez egy nagy pokrócz, közepén egy hasítással, melyen a fejet ki lehet dugni, eső ellen köpönyegnek, éjjel pedig takarónak használják. Mexikóban tudják a poncho hasznát becsülni.

A bunsadai egyik orozslán-vadász a Szaharának tartott, mi pedig Tisserand vadászszal az oráni határ felé indultunk. A két sátor és tartalék-élelem czipelésére szükséges öszvért két arabs hajtotta. Tisserand születésre nézve provencei s fiatal korában tengerész volt. Oroszlánvadászattal hat év óta foglalkozott. Rendkívüli higgadt, kitartó és bátor férfiú; orozslánvadásznak született. Körülbelül 40—42 éves lehetett. A lövésben oly ügyességet tanusított, hogy a felvetett pénzdarabot is eltalálta.

Elindulásunk reggeli 3 órakor történt. Nyolcz órányi erőltetett mars után, egy nagyrészt sátorból álló beduin faluba érkezünk. Az utat a borzasztó hőség miatt folytatni nem lehetett, a beduinok sátorában kerestünk menedéket. A beduinok szívesen láttak, kuszkuszszal és a bőrében forró hamu közt megsült báránnnyal vendégelték meg.

Ezután a hűvös sátorban lefeküdtünk. Tisserand a törzsönkököt a szükséges vezető és hajtók előteremtésével bízta meg. Esti 6 órakor nyolcz arabs jelent meg néhány kuvasz kíséretében. Hirül hozták azt is, hogy az orozslán a nem messze lévő hegysszoros egyik barlangjában tartózkodik. Napok óta pusztít, nehány kecske és juh esett már áldozatul, tegnapi egy öszvért esápotott le. A nyolcz arabs lándzsával felfegyverkezve várta a parancsot.

Tisserand a cartouchièret (patrontáskát) magára vette, egy kis üveg rumot tett a zsebébe, s fegyverét megvizsgálva, parancsot adott az indulásra. A lándzsás arabok a kuvaszokkal elől mentek, utána Tisserand és mi nyolczan. A kuvaszok közönséges fajta juhász-kutyák voltak, de szaglási tehetségek a legkifejlettebb és sokkal éberebbek, mint a mi ebeink. Az orozslánt nemcsak hírből ismerik, de látásból is, és bátran állanak előtte. Kitűnő szaglási tehetségek folytán biztosan a nyomára is vezetnek.

(Folyt. követk.)

VOLEZ SÁNDOR.

A GYÜRÜ.

Történelmi és műtörténelmi szempontból.

II.

A pecsétygyűrűkről szólván, feltűnnek még a kereskedelmi czimerekkel ellátott pecsétygyűrűk. Ezek közül a legregebbekbe rendesen valamely jegy van közepén bevésve s két oldalt a birtokos nevének kezdő betűi.

E jegyek sokban hasonlítanak a középkori

gótn kőfaragók, lapicidák jegyeihez. Azok, a melyek horgony alakot mutatnak, hollandi és hanza eredetűek, a melyeknek száráan egyes vagy kettős kereszt van s két oldalt görög betűk — görög kereskedők házi jegyei. Ilyen a XVI. század végéről s a XVII. elejéről különösen sok van Magyarországon, hol a törökök révén keleti árukkal kereskedni számos macedon görög kereskedő vándorolt be. Utóbb a magyar városokba telepednek meg s a borkereskedést s a katonai szállítást csaknem kizárólag üzik, nem ritkán a municipiumokkal rendes szerződéses viszonyban, mire mutat a Tarnóczy-gyűjteményben levő s 1647-ből való egyik pecsétygyűrű is, melynek paizsában az egyik mezőben görög kereskedő házi jegye s a másikban Bátfia város czimere látható.

Feltűnő nagy számban fordulnak még elő a Tarnóczy-gyűjteményben oly pecsétygyűrűk, melyekben tengeren, globuson lebegő Fortuna, jobbról világító torony, balról hajó látható. Két oldalt a tulajdonos nevének kezdő betűi, melyek leggyakrabban görög betűk. Ezek is kétségtelenül kereskedelmi eredetűek s miután a legkülönbözőbb helyről, különböző kezdő betűkkel, de mindig ugyanazon előállítású képpel s a XVI. század végétől kezdve a XVIII. elejéig szerepelnek, valamely nagyobb hanzaszorú kereskedelmi szövetkezet jelvényének kell tekintenünk.

A pecséteknek a gyűrűvel való szoros összefüggésére s a pecsétygyűrűk fontosságára nézve még csak annyit jegyzünk meg, hogy már a római jog is kikötötte, hogy a végrendeleti tanuk a végrendeletet gyűrűjökkel és ne másféle pecsét-nyomóval pecsételjék meg.

A magyar történeti vonatkozású gyűrűk közül első helyen kell felemlítenem azt, melyet a Hunyadiak czimerében levő holló szájában tart. Erről az az érdekes rege maradt fenn, hogy Zsigmond király kedvesének egy gyűrűt adott oly czélből, hogy azt fölmutatván, őt elébe bocsássa, ha udvarába jön. Midőn a leánynak a királytól fia született, ki nem volt más, mint Hunyadi János, az utóbb világhírű törökverő hős, bátyja kíséretében utnak indult, hogy a gyermeket királyi atyjához Budára vigye. Utközben erdőbe értek, hol pihenni ülven le, a gyűrűt a gyermeknek adták játszani. A csillogó tárgy felkeltvén egy a fán ülő holló figyelmét, hirtelen elragadta a gyűrűt s azzal elrepült. A leány bátyja azonban egy jól irányzott nyíllövessel megölte a hollót s így a gyűrű meg volt mentve. Ez esemény emlékére került a holló, szájában a gyűrűvel, a Hunyadiak czimerébe.

Később még egy másik gyűrűt is szerepet játszott a Hunyadiak történetében. Cillei ugyanis folytonosan fondorkodván Hunyadi László ellen, midőn ez egy alkalommal ezt neki szemére vetette, a felbőszült Cillei kardot rántott és Hunyadi felé vágott. Ez a halálos csapást úgy kerülte ki, hogy azt a feje fölé emelt kezén levő nagy kövesgyűrű foglalta.

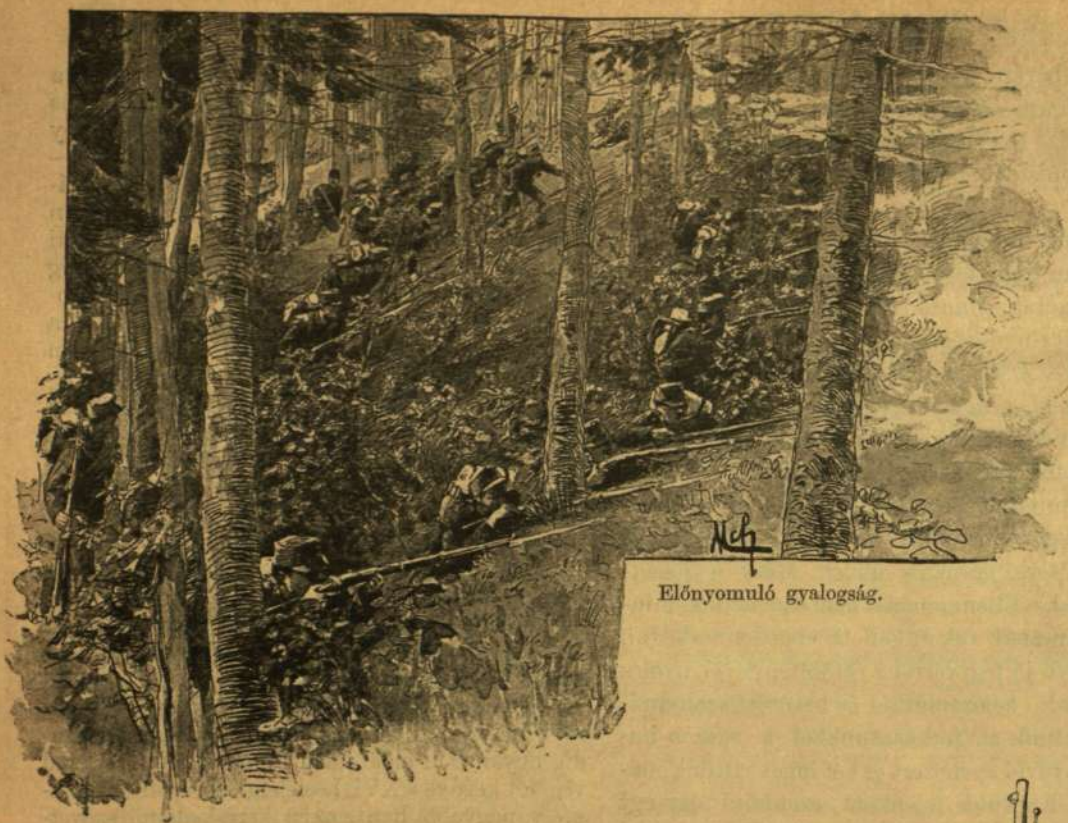
A XVI. és XVII. században általában nagy szerepet játszottak a gyűrűk Magyarországon is. Fejedelmi személyek gyakran adnak saját arczképeikkel díszített drága gyűrűket kegyeltjeiknek ajándékba. Rákóczi, Apaffy, Bethlen erdélyi fejedelmek arczképeivel több ily példány van a Tarnóczy-gyűjteményben.

Összeesküvésék, szabadságharczok alkalmával nem ritkán használnak titkos föliratú gyűrűket ösmertető jelül. Ilyen a gróf Andrássy Manó gyűjteményében Budapestben levő «Petrus» föliratú gyűrű is, melynek minden betűje egy mondatot jelent, s a Tokoly-féle fölkelésre vonatkozik.

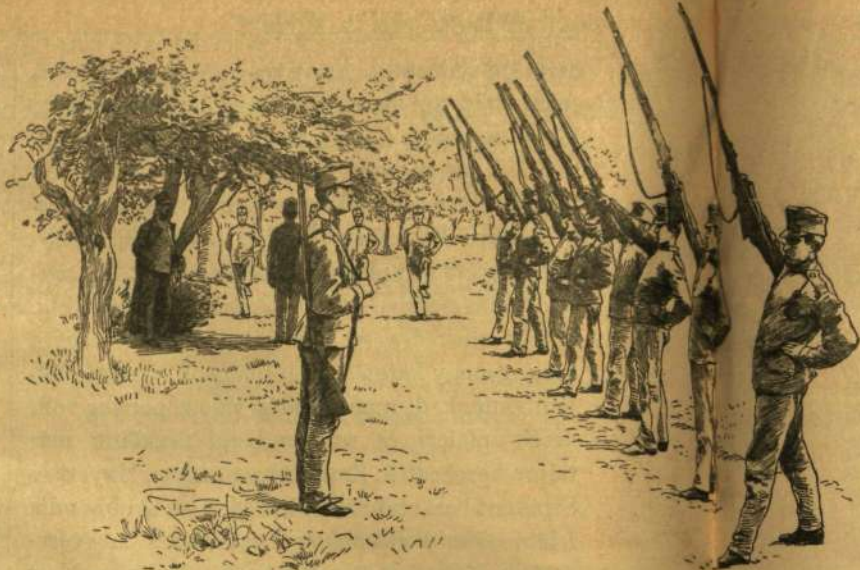
E sorozathoz számíthatók Napoleonnak első száműzetése után hívei között Franciaországban elterjedt azon gyűrűk, melyeknek teteje egy koporsót ábrázolt, mely azonban fölnyitott s egy rugó nyomására Napoleon alakja állt föl abból.

Hogy egyes gyűrűk gyakran mily becsben tartattak, a magyar történelemből vett két példa is eléggé igazolja. Báthory István országbíró 1603 február hó 28-án kelt végrendeletében Báthory István utó hős lengyel király és erdélyi fejedelemtől örökölt azon gyűrűjét, melyet ez a főnök ellen vívott kenyérmezei híres és diadalmas ütköztében viselt, Báthory Gáborra, utóbb szintén erdélyi fejedelemre hagyja. Ő, úgymond, nem viselte, mert nem tartotta reá magát méltónak, szálljon újrál-fira — «megléssa, ki leszen majd méltó újába tenni és viselni.»

Báthory Gáborról Bethlen Gábor, Erdély egyik legnagyobb nemzeti fejedelme örökölte és

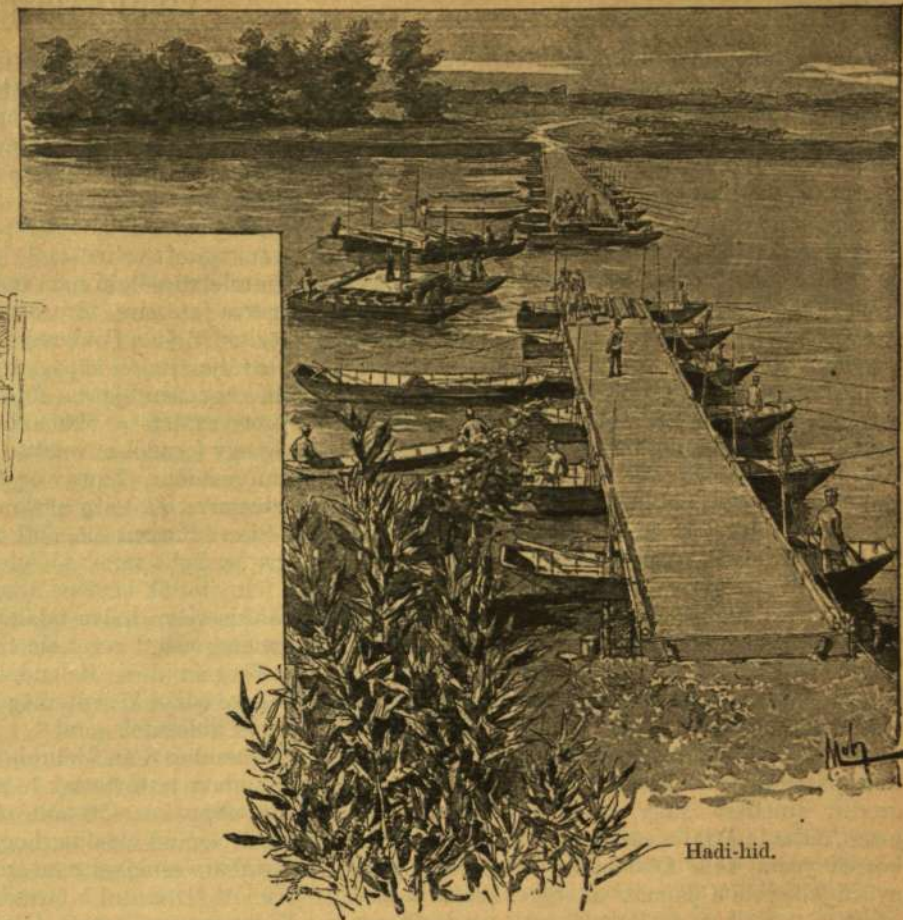
Előnyomuló gyalogság.

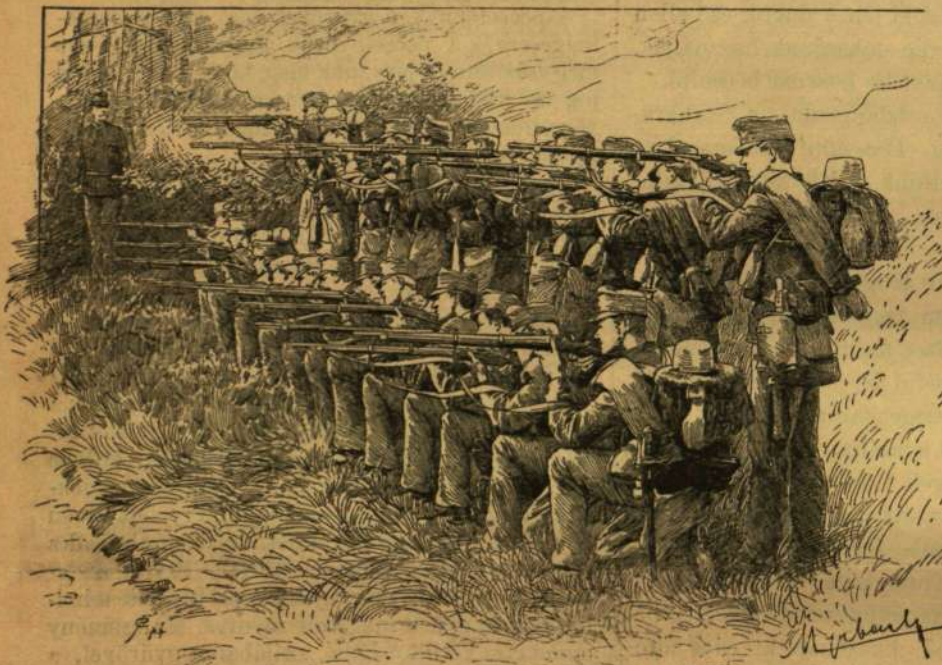
Fegyverforgatási gyakorlatok. «Fegyvert jobbra és balra süllyeszteni».

Beteg katonák orvosi vizsgálata.

Hadi-híd.

«Szakaszcsoztűz», térdelő első sorral.

Nyitva és feszítve. Lövés után zárva. 8 mm-es ismétlőfegyver (Mannlicher).

A magyar kir. honvédség zászlója.

Elesett...

A kázinó.

Az istállóban.

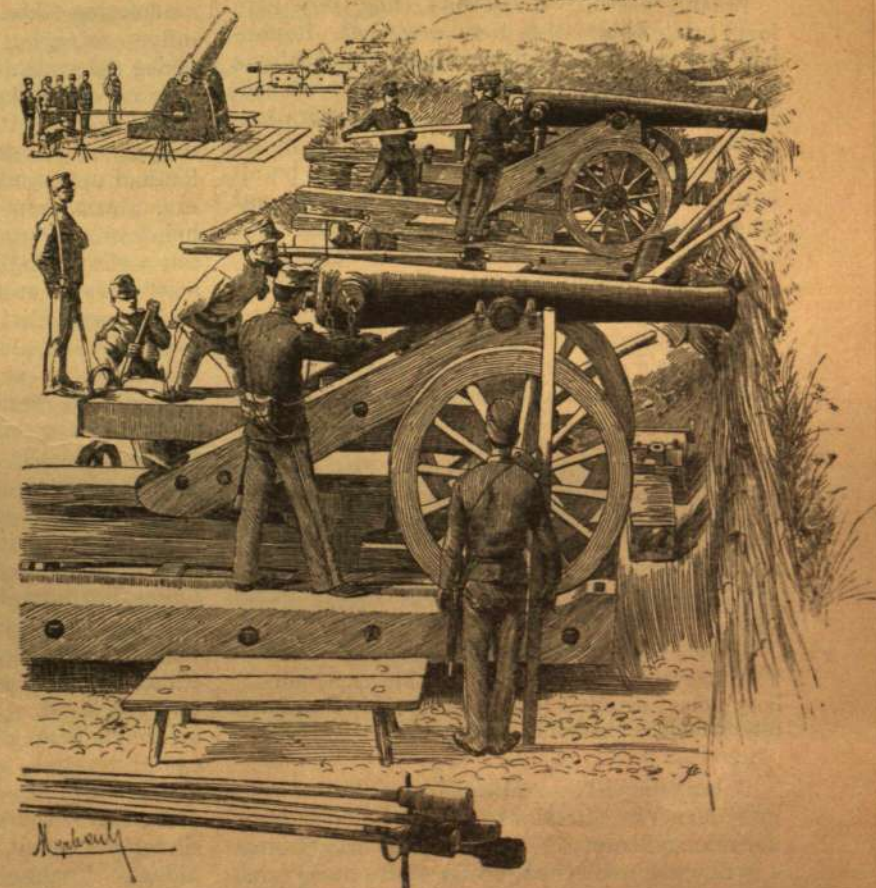
Ezred-zene.

«Menet! Indulj — egy!...»

A rajok előnyomulása.

A várparancsnok «szócsovei».

«Hurrah! — Rajta!»

viselte a gyűrűt, mely kő nélküli volt, bele véste Báthory István ezimere, és 20 aranyat nyomott. Teljesedett tehát a boldogult országbíró óhaja, mert oly férfi viselte azt, ki arra méltó volt. Utóbb egy 1635 nov. 6-án kelt okirat szerint Bethlen Gábor özvegye, *Brandenburgi Katalin* birtokába került e becses ereklye. A másik ily nagy értékű gyűrű volt az, melyet *Mogilla Gábor* oláh vajda küldött volt Bethlen Gábornak ajándékkul, hogy őt vajdaságában oltalmazza meg. Később azután Brandenburgi Katalintól vissza-követelte a gyűrűt. Vissza is kapta azt, de a benne volt roppant értékű gyémánt ki volt benne cserélve. Ezért azután 1632—36-ig per folyt a vajda s a fejedelem között.

Nagy jelentősége volt s részben még ma is van a gyűrűnek a pápi osztályra nézve. Már az őskorban áldozatok bemutatásakor s a keleten is ilyet hordtak a papok. A kereszténységnek a pápa viseli az úgynevezett halásgyűrűt, melyen Szent Péter alakja van bevésve, s melylyel a pápa az egyház hajóját kormányozza. Az alsóbb rendű papságnak tilva van gyűrűt viselnie. A katolikus egyház szabályai szerint a gyűrűviselés mindenkor a magasabb hivatalokat megillető jog s a prelatusságnál kezdődik. A püspök már pásztorgyűrűt visel. A befoglalt kő rendszerint ametiszt vagy zafir, emlékeztetőül a józan, tiszta látásra és szelidségre, melylyel hivat kormányozni kell, általában véve pedig a pápi gyűrű jelképezi a papnak az éggel kötött házasságát.

A pápi gyűrűkben különben rendszerint vallásos symbolumok, kereszt, Krisztus monogramja, Krisztus. Mária és a szentek alakjai, a bibliából vett föliratok, az isten báránya a zászlócskával és I. H. S. (Jesus Homo Salvator) betűk vannak bevésve. Gyakori egy S. betű is. (Signum vagy Signavi.)

A gyűrűkben való fényezés és technikai kivitelükben a művészet tetőpontját a XV. századtól a XVII. század végéig érte el. Az óvősmesterség, mint művészet, Európában ekkor éri virágkorát, s így természetesen, hogy e föllendülés a gyűrű, e kicsiny, de épen azért figyelmes munkát igénylő műtárgy művészi kivitelében is nyilvánul.

És valóban az e korból fenmaradt gyűrűk egyaránt bámulatra ragadnak bennünket az anyag gazdagsága és drágasága, mint az izlés nemessége és a technika művészi volta által. Innen van, hogy értékük és áruk is nem ritkán oly nagy volt e gyűrűknek, hogy szinte mesésen hangzik.

Dr. Szendrői János.

SZÁZ ÉV ELŐTT.

— Emlékezések a francia forradalomra. —

XXII. A vértörvényszék.

Roland asszony megjósolta, hogy férje nem fogja túlnélni halálát, és nem csalódott. Rouenban érte a volt minisztert neje halála híre, s azonnal elhatározta, hogy véget vet életének. Előbb Párisba akart menni, hogy utóljára szemébe mondja a konventnek az igazságot. De leánya érdeke visszatartotta; tudta, hogy ha elítéltetik, javait is elfoglalják. Más távozott tehát. Távozott a városból s négy mérföldre attól, egy faszor szelén leülve, szívébe döfte törét. Hullája feltalálásakor e levélkét találták nála:

„Bárki légy, a ki itt fekszik találsz, tartsd tiszteltem földi maradványaimat; oly emberéi azok, ki a mint élt, úgy halt meg: erőnyesen, becsületben.
„Jönni fog egy nap, s ez nénes már messze, a mikor borzasztó ítéletet kell mondanod. Várd be e napot, akkor az úgy teljes ismerete szerint fogsz cselekedni s meg fogod érteni ez intés okát is.
„Vajha visszaborzadna hazám végre ennyi bűntől, s visszanyerésem embries érzelmét.
Egy más ezédulán e szavak voltak olvasnivalók:

„Nem a félelem, de a harag.
„Elhagytam menhelyemet, midőn megtudtam, hogy nőmet megölték; nem akarok többé ily bűnnel tetézett földön maradni.”

Roland öngyilkosságát csakhamar követte egy más hírneves girondista, a nagy bölcsész *Condorcet* öngyilkossága. A forradalom paroxysmusa a gyilkosság mellett az önválasztotta halál minden nemét is napirendre hozta. A „*Progrès de*

l'esprit humain» nagynevű szerzője a girondisták ellen hozott végzés idejében szerencsésen ki tudta játszani a kémek figyelmét s eltűnve a nyilvánosság elől, a Servandoni utcában egy örvénygel vonta meg magát s ott írta meg fent emlegetett művét.

Talán tovább is elrejtőzve maradhatott volna, ha nem tartott volna attól, hogy kompromittálja a nemeslelkű nőt, ki neki menedéket adott. Nem hallgatva intéseire, távozott lakásáról 1794-ben március 26-án s Fontenay-aux-Roses-ba menve egy barátja ajtaján kopogtatott, de a ki nem volt haza, vagy nem akarta fogadni. Két napon át bolygott ezután a clamarti erdőben, végre az éhség egy fogadóba vetette. Különös kérdései, feltűnő modora, hamar gyanút ébresztettek, s letartóztatva a község házára kísérték, hol álnevet, Pierre Simont mondott be. Ennek dacára mégis fogságba tették ideiglenesen. Midőn másnap felnyitották börtöne ajtaját, hogy kihallgatásra kísérjék, halva találták. A gyűrűjébe rejtett mérég vetett véget életének.

A Vergniaud-ok, Rolandok, Louvet-ek, Petionok gárdájából ki volt még hátra, hogy teljessé tegye az áldozatok sorát?

Szeptember 8-án Melunban egy gyámoltalan öreg embert tartóztattak le mint gyanús, a ki három nappal azelőtt költözött a községbe egy beteg és agg nő oldalán, hogy szerény visszavonultságban, senkivel nem érintkezve engedje ősz feje fölött elvonulni a forradalom viharát.

Ki ismerne rá benne *Bailly*-ra. Párisnak az alkotmány első éveiben bályognak polgármesterére, Franciaország egykor legnépszerűbb emberére, kinek az időbeli röpke szavát, melylyel hivatalát elfoglalta, hogy: „egy szabad népnek nincs szüksége rendőrségre” — lelkesedéssel fogadta egy egész nemzet?

De a rémuralom Molochának áldozatra volt szüksége, s a sirja szelén álló öreg embert előhúrozta a magányból, hogy számon kérjék tőle a hatalmat, melyet egykor gyakorolt.

Csak két napig tartott póré, melyben azzal vádolták, hogy 1791 júl. 17-én, a marsmezi vérengzés idejében ő adta ki a parancsot a katonákat követ halgató népre lövetni s ebben esz-köze volt az udvar boszujának, mely a varensesi szökés megállítását akarta megtorolni. Előke-szítésével vádolták továbbá a varensesi szökésnek is, s még a közügyektől megrongált egészsége miatti visszavonulásától is tőket faragtak arra, hogy forradalomellenes érzületeket tulajdonítsanak neki.

Bailly azt felelte, hogy ha vér folyt a mondott napon, úgy az az alkotmányozó gyűlés rendeletéből történt; sem az udvarral, sem Lafayettel nem volt más, mint hivatalos érintkezésben; egyébiránt, tette hozzá: „mindig a törvényt hajtottam végre, alá is fogom tudni adni magamat annak.”

Az ítélet halálra szült. Aligha volt még rettenetesebb útja elítéltnak a népharag fektelenebb kitörése közt, mint a milyen az egykor ünnepelt forradalmárt kísérte. Hideg eső szakadt s a mint az elítélt kilépett az utcára, egy pillanat alatt sár borította el. A menet hol sietette útját, hol meg lassította a tömeg szeszélyei szerint. *Bailly* stoikus nyugalommal nézett maga elé. Másfélóra múlva érték el a Marsmezőn felállított verpadot, s már a hóhér meg akarta ragadni, mikor eszökbe jutott a vörös zászló elégetése, melynek jelvénye alatt a Marsmezőn a nép gyilkoltatása történt, s mely ceremóniát a törvényszék ítélete különös hangsúlyozással rendelt el. Tízet gyújtottak s egy törvényszéki kiküldött, kezében tartva a lángban égő zászlót, azt *Bailly* arcához legyintette, mire ez önkénytelen fájdalomkiáltásban tört ki. A barbár eljárást az ingerült tömeg még megtapsolta.

A kegyetlen szertartás megnyújtotta a halálra vágyó győrtelmeit. De még ez nem volt minden. Mikor már másodsor akartak az ítélet végrehajtásához hozzáfogni, valaki felkiáltott, hogy a federáció szent tere nem szabad, hogy ily nagy bűnös vérvétel szennyvezeték be. Nosza hozzáfogtak a verpad szétszedéséhez s a Marsmező térségén kívül, a Szajna mentén egy árokban, szemétdombon való felállításához. *Bailly*, kit gyalog vezettek az új kivégző helyhez, végig kellett hogy nézze a halálához tett előkészületeket. Ekkor egyik hóhér arcába köpött, a másik letépte ruhát. A boldogult ember átázva, hidegtől, izgalomtól remegve várta három óra hosszat halálát, mely valóban megváltás lehet-

tett rá nézve. Valaki meg is szólította: „*Bailly*, te reszketsz!...” „Mert fádom, barátom.”

Végre elérkezett a várva várt pillanat, s a halálúldözött és meggyalázott nem is várta, hogy a bakó vegye kezébe, maga rohant a kés alá, hogy elfogadja a végső megváltó csapást.

Míg a vér patakzott Párisban és a vidéken, a konvent nem hagyta szünetelni merész reformjait. A felforgatás nem lett volna teljes, ha érintetlen hagyta volna a vallásos kultusz régi formáját. *Clootz Anacharzis*, a milliommis porosz báró, az egyetemes köztársaság eszméjének buzgó hirdetője, volt az első, a ki megpendítette a köztársasági vallás, az Ész vallása megalapításának szükségét. „Nincs más isten, mint a természet — mondá — nincs más ur, mint az emberi nem. A természet nem térdel önmaga előtt.” E tulzó eszméket főleg *Chaumette* karolta fel lelkesedéssel, s miután *Gobel* párisi érsek, kezében a mitrával, a keresztel és pásztorbottal ünnepélyesen letette főpásztori hivatalát s megtagadta a keresztény kultuszt, a konvent, a szekciók ösztönzésére, hivatalos vallásnak proklamálta az Ész vallását. A Notre Dame templom 18n kísérmelve az Ész templomá-nak, hol a decade minden napján ünnepélyek csodítotték össze az új vallás híveit. Egy szónok erkölcsi felolvasást tartott, majd zenedarabok és köztársasági himnuszok következtek s két tribün állítottak fel az öregek és áldott állapotú nők számára, e feliratokkal: „Tisztelet az aggkornak! Tisztelet az áldottságnak!”

Az Ész istennője első ünnepélye nov. 10-én volt. Momoro nyomdász ifjú neje, fehér lepelben, égszínkék köpenyvel vállán, kibontott hajjal s fején phrygiai sapkával jelképezte az Ész istennőjét antik széken ülve, melyet négy polgár hordozott. Előtte és utána fehérbe öltözött, s rózsakoszorús leánykák lépdelték zene hangjai mellett. De e különös vallásos szertartások mysticismusa alatt ugyanakkor a legelfajultabb orgiák folytak, melyeket lehetetlen közelebből részletezni. Feslett erkölcsű nők, a legkihívóbb jelmezekben vették át az Ész istennője szerepét s érzéki és világias tombolás foglalta el a vallásos áhitat helyét.

Még iszonyubb garázdaságok színhelye a vidék, a konvent által felhatalommal kiküldött biztosaival, kik megannyi apró zsarnokokként élődnek a rémületben teljesen passzív lakosság testén. A kikk teremtményei előzőnk egész Franciaországot s minden lelkiismeret és felelősség-érzet nélkül rabolnak, gyilkoltnak hí köztársasági érzületük óvpajza alatt. *Picardia* királya és szultánja egy „fehér néger”, a cynikus *André Dumont*, ki azt akarta, hogy táncoljanak egész megyéjében; a ki nem táncolt, gyanúsá tette magát; azonkívül szigorúan megtartatta az Ész istennője ünnepélyét; előkelő hölgyek szakácsnőkkel és varrónőkkel kellett hogy a templomban az úgynevezett „egyenlőség lánczába” fogózzanak össze.

Auchnak elvetemült zsarnoka *Dortigoyle*, ki egy orgia után a színházban elvonásközben válogatott gorombaságokat mond oda a nőknek. De mindannyiát felülmulja a híres *Lebon*, a ki két évvel előbb még egyszerű falusi plebánus volt. Képviselői egyenruhájában, IV. Henrikkalapjal fejen, vállán trikolor, oldalán csörgő kard, így csodították össze népét a templomba, melynek szőszékén egykor kopott ruhában szónokolt. „Ki hitte volna — ugymond — hogy mint népképviselő, korlátlan hatalommal térek valaha ide vissza?” Ettől fogva jaj volt annak, a ki neki nem köszönt, vele beszélt, szeméit le nem sütötte, vagy kérdésére kurtán válaszolt. „Több vagyok, mint király” — ez volt szavajára, s egy este, midőn a színházban páholyába lépve, a nők nem emelkedtek fel előtte, dühösen rontott ki, s kivont karddal a szinpadra rohanna, örült módra kezdett hadonázni s fenyegetőzni, úgy, hogy sok nő rosszul lett az ijedségtől. Máskor Arras utcáin egy ifjú lányt látott anyjával, kik flamand nyelven társalogtak. Gyanusnak tetszett előtte a dolog, s kérdést intézett a leányhoz: „Hova mégy?” „Mi közöd hozzá?” válaszolt a gyermek, ki nem ismeré. Ennél sem kellett több; rögtön börtönre vetette mindkettőt. Egyszer meg a bátyján látott egy lányt anyjával sétálni; a lánynak kezében könyv volt, melyből bekéssen olvasgatót. „Add ide a könyvet” — mondja *Lebon*. A lány utána nyujtja kezét, hogy visszavegye, miközben mosolyogva mondja: „Ez nem gyanus.” *Lebon* azonnal ököl-

lél üt rá s azután mindkét nőt személyesen hurcolja az örségre.

Carrier Nantesban székel mint kis király, holott helye inkább a megfigyelő osztályban lenne. Ez ember örült dührohama néha való-ságos hallucinációkká fokozódnak. Senki sem mer hozzá bemenni, mielőtt az ajtón bekukanka előbb meg nem győződött, hogy nincs-e magán kívül? Szitok és káromlás minden szava; saját alárendeltjeit azzal fogadja: „Eredj a pokolba, nincs időm.” S ez még a legszelidebb föllépése; a legtöbbszor azonban kirántott kardjával vagdalkozik. „Az első, a ki élelmi szerek-ről mer beszélni nekem, ketté hasítom.” Mikor a katonai bizottság elnöke figyelmeztet, hogy mielőtt kivégeztetne, itéletet hozzon, ráförmed: „Te akarsz, ven gazember, itélni? Itélj tehát. Ha két óra alatt a börtön nem lesz üres, föbe lövetlek.” „Csak a guillotine, mindig a guillotine!” ez jelszava. „Jelentsétek fel nekem a gazdagokat, a pénzharcosokat, az ellenforradalmárokat, s azokat, kik vasárnap bezárják boltjaikat, majd én a »nemzeti borotva« aláadom fejüket!” „Látam egyszer — mondja egy tanu — a mikor indulatától elragadtatva, kardjával szabdalta a gyertyákat, mintha csupa arisztokrata-fejek lettek volna.”

Vannak, kik hatalmi dőllyükben hat lovas hintóban, testőrkötől körülveve húzatták magokat, pazar asztaloknál ülnek, hízolgók, histriók, kétes nők társaságában s zene hangjai mellett étekeznek. Lyonnban *Collet d'Herbois* olyan pompával környezi magát mint egy török szultán. Háromszor kell kérni a bebecsáztatást, mielőtt valakit kihallgatná, s akkor sem közeledhetik senki hozzá 15 lépésnél közelebbre, két oldalt két fegyveres őr fogja közre, s nem téveszti szem elől a kérelmezőt. Bordeauxban *Ysabeau* balletet adat elő a színházban, mely alkalommal a pásztorok füzérekből s szavakat formálják: „*Ysabeau, Szabadság, Egyenlőség.*» A mellett arcképét közközre bocsátja, s meglegedetten mosolyog, mikor egy hízolgó művész alkalmi metszete alatt ez aláírás látja: „Történt Ysabeau képviselő alatt.” Ha pedig végig megy az utcán, az emberek leemelt kalappal kiáltják: „Éljen Ysabeau, éljen Bordeaux megmentője, barátunk, atyánk!” Asztalán valódi ázsiai luxus, pompás fehér kenyér, az úgynevezett »képviselő kenyere«, míg a Bordeaux környékebeli lakók gyökeren élnek.

Nem kisebb a pazarlás, melyet Lyon földi istene kifejt. *Collet* számláin pedig ily tételek találunk: 700 palack finom bor, 50 font kávé, 160 rőf mousseline, 3 tucsat selyem-kendő nyakraválohoz, 3 tucsat keztyű, 4 tucsat harisnya — s mindez, jól jegezzük meg, akkor — mikor Franciaország az éhínséggel küzd. De a legfinnyásabb satrapa *Tallien*, volt septembriseur, egy urasági szakács fia, ki mindent gomrába temet, s mikor jól belakomizott, kegyencnőjét, a börtönből kiszabadított *Cabarris Teréz* nyílt hintóban, elől-hátul futárokkal, kocsiakéntatja meg, olykor egy-egy szeszélyében mint istennő, vörös phrygiai sapkában, dárdával kezében mutatva be a bámuló tömeg előtt.

Legbecesebb személy e mindenható kényurak mellett természetesen a hóhér; ezért nincs mit csodálkozni rajta, ha *Lequinier*, *Laignelot*, *Lebon* asztalukhoz hívják, s *Collet* velök döszöl. Jaj neki, ha az emberi indulatoknak hozzáférköst enged szívéhez. Marseille hóhért, *Soubriet*, *Giraud* Lázár ügyész börtönbe küldi, a miért sirva fakadt egy kivégzésnél. Ellenben *Fouchet* lorgneltet kezében nézi alakából 210 lyoni kivégzését. Arras piacán a már megkötözött *Vielfort* ép a halálos csapást várja, mikor az erkélyen feltűnik *Lebon*, int a hóhérnak, kinyit egy újságot, s tovább tíz percenél fennhangon olvassa a francia seregek győzelméről hozott legújabb tudósítást. „Eredj gazember, — így szól azután az elítélthez, — vidd el a hozzád hasonlókhoz diadalaink bíré! És minő pokoli életem, minő hajmeresztő tréfák vad humorával elmémezkednek a verpad felett! A »vörös szinpad« — ez még szelid euphemismusa a nyaktí-lónak, valamint az is, ha »kidugatják valakivel fejét a »nemzeti ablakon« — de *Hugues* így ír egy levelében: »Állítsátok fel holnap a »szent guillotine«-t; *Lebon* pedig: »Tegnapelőtt a ci-devant *Bethune* gróf nővére is a »zsákba prűszkolt.«

Sőt *Carrier* nyíltan bevallja, hogy különös

kedvét lel a papok kivégzésében: „Sohasem vettem annyit, mint mikor haldokolva láttam arczukat fíntortítani.” És ez az ujkori Domitianus a gyermekek halálgyötrelmei végig nézésétől sem riad vissza. A II. év frimaire 29 én, dacára a törvényszék ellenkezésének, aláírja 27 egyén halálítéletét, köztük hét nőt, ezek közt még nővérét, a Métyarie kisasszonyokét, kiknek legidősebbje 28, a következő kettő 27 és 26, a legifjabb 17 éves volt. De a mi még rettenetesebb, két nappal előbb 24 mesterember és napszámos közt két 14 éves és két 13 éves fiút is kivégeztetett, a kik kicsinysegük miatt ki sem dughatták jól a fejüket a »nemzeti ablakon.« *Carrier* kocsin vitette magát a kivégzésre s hallhatta, mikor a gyermekek egyike már megkötözve, remegve tett kérdést hóhérához: „Nagyon fog-e fájni?” A hóhér másnap önmagától megborzadva halt meg, *Carrier* más hóhérral helyettesítette s folytatta művét.

Sok helyt a kivégzések egész látványosságokká nőttek ki magokat. Arrasban a vesztőhelyen gallériákat emeltek a nézők számára, frissítőket szolgáltattak ki és a »*Ça ira*» hangjai mellett verték a nagy dobot. *Lejeune*, hogy véres szótőntét kiejtesse, egy piciny guillotine-t készítették, melylyel személyesen szelte le nyakát az asztalára szánt baromfiának. Néha evés közben is elővette azt és fitogtatva mutogatta vendégeinek. És a milyenek a konvent helyhatósági kiküldöttjei voltak, ugyanolyanok voltak alárendelt közegeik is, a *Baboeuf*-ök, *Bertrand*-ök, *Javogues*-ök és mindazok a kétségbeesett existenciák, kiknek két kézzel osztogatták a társadalom feletti bírói tiszt szerepét. A szó szoros értelmében a »cannaille« uralma volt ez, köztük olyan egyénekkel, mint *Massard*, kinek nem volt annyi pénze, hogy cipészétől egy pár megrendelt cipőt ki-váltson, s mint *Rossignol*, ki utolsó szorultságában dohányszellengést adja el, hogy megszerezze vele betevő falatját.

EDISON ÉS FONOGRÁFJA.

„Majd ha megöregszem egyszer, tökéletesíteni fogom fonográfomat”, ezt mondta a szenális feltaláló környezetének, midőn első fonográfjáról oly sokat beszelt a világ. Csodálatos, rendkívüli találmánynak tartotta laikus és szaktudós, csak ő maga érezte annak fogyatkozásait. Helmholtz, a fizikának világhírű professzora hitetlenül rázta fejét, midőn Berlinbe a fonográf feltalálásának híre eljutott. Egy egyszerű érzélapot arra még képesnek tartott, hogy zenei hangokat adjon vissza, de képtelennek arra, hogy az emberi beszédet ismétlje. A zenei hangok szabályos egyszerű rezgések által keletkeznek, melyeket sokféle rezgő lap vagy hur felvehet, de az emberi beszéd az egyszerű és mellék-rezgések vegyü-lékéből van összetéve, melyeket eddigelé csak a hangszalagok tudtak előteremteni, azok is a saját idomítás, a nyelv ide vagy oda értetése s a fogak és szájpadlásnak közreműködése mellett. Egy egyszerű »r« vagy »s« hangnak a ki-hozása felülmúlta a zenei hangszerek készítőinek minden tudományát.

S a francia akadémia nem kevesebb bizalmatlansággal fogadta az első fonográfot, midőn azt ott bemutatták. Egy jellemző eset is történt ez alkalommal. Hazánkfa, *Puskás Tivadar*, mutatta be az első példányt Párisban. A készülék hűségesen elreztálta mindazt, a mit belé mondottak, az akadémikusok csodálkozva hallották a saját hangjukat. De hihetetlennek tartották még azt is, a minek ők maguk is fültanui voltak. Egy öreg ur odajött Puskához, s nagy engedelemkérések között felszólította: nem nagyobb vagy kisebb mint amazé, s az egyiknek hengerét — mely a hangvonalat tartalmazza — belé lehet tenni a másikba. Magokat e hengereket pedig tetszés szerinti számban lehet sokszorozítani. Csak egyszer kell és csak egy fonográfba belébeszélni, hogy a hangvonalak meglegyenek, ezeket azután ezer és ezer példányban lehet sokszorozítani a műhelyben, hogy ezer és ezer fonográfban, ugyanannyi különböző helyen létre hozzák ezeket a hangokat.

Beszéljünk-e ezek után a fonográf gyakorlati értékéről? Elmondjuk inkább, mikép hasznosítják e készüléket a praktikus Amerikában.

Ott valamennyi fonográf *Edison* társaságának a tulajdonát képezi. Az egyesek bérbe veszik a készülékeket, hónaponként fizetnek bizonyos dí-jért (20 dollár), épugy mint nálunk a kikölcsön-

maga elé, s előre meg is mondja, hogy e célt mint fogja megközelíteni.

Igy történt a telefonnal is. Mikor szabadalmi jogot akart Angliában nyerni a telefonra, az angol hatóságok nagy nehézségeket csináltak megbízottjának, mert *Bell* akkor már kivette a maga találmánya számára a szabadalmat. Ugy találták, hogy a kettő nem különbözik lényegesen s hogy meg kell övni az első feltalálónak. *Bell*nek jogait. *Edison* azt sürgönyözte, hogy ne erőszakolja a dolgot, majd küld ő neki néhány hónap alatt egy más telefont, a mely lényegesen különbözi fog a *Bell*től. S még a kitűzött határidő el sem telt, szerkesztett egy más telefont, melynek anyaga s alkatrészei egészen elütöttek az elsőttől, s mely messze fölülmúlt minden eddigi készüléket. S *Bell* kénytelen volt kiegyezni vele.

A fonográfól is előre jelezte, hogy átalakítja s még el sem jött a kitűzött idő, — az ő saját öregesége, — ime beváltotta szavát.

Az első fonográf visszaadta a belémondott hangokat. Egy staniol lemezre véste be a rezgések vonalát s valahányszor a staniol lemez átfutott a készülék titje előtt, ugyanannyiszor ismételte a szavakat. De a staniol lemezt csak abban a készülékben lehetett alkalmazni, a mely a vonalat létrehozta. Vagy is más szóval, csak abban a fonográfban lehetett hallgatni, a melybe belé beszéltek. Ha a staniol lemezt egy másik fonográfba helyezték, nem adott hangot. S egyáltalában nem lehetett az ily staniol lapot sokszorozítani. Egy példányban maradt meg a hang vagy a beszéd.

Ez pedig nagy akadály volt a fonográf gyakorlati alkalmazásának. Egy Patti hangjában — hogy egy példát hozzunk fel — csak az gyönyörködhetnek, a kinek megtette Patti azt a szíves-séget, hogy beleénekel a fonográfjába. S ha valaki előszóval akart beszélni távoli ismerőssel, annak el kellett küldenie nemcsak a staniol lemezt, de az egész fonográfot is.

Ezen a bajon kellett segíteni. Mindenekelőtt a staniol lemez helyett egy más alkalmasabb anyagról kellett gondoskodni, mely elég puha, a mellett elég rugalmas legyen, hogy arra a vonalak bevésése könnyen történjen, mégis sokáig megmaradon rajta, s a mely egyszerűsmin a sokszorozást is megengedje.

Különbé anyagok keverékéből ezt a testet Edison előállította.

A másik feladat abban állott, hogy lehetőleg egyforma készülékeket állítson elő, úgy, hogy az egyik henger belé illő legyen bármelyik készülékbe, ne csak abba, a melyen a belebeszélés történt, a mely tehát a hangvonalakat előhozta. S itt rendkívüli pontosságról volt szó. Mint a tapasztalat megmutatta, a legutolsó csavarnak is oly pontosan készültnek kellett lennie, hogy még egy ötéred részzel se legyen sem nagyobb, sem kisebb a másik készülék megfelelő csavarjánál.

Edison magához hívatta Amerika legtapasztaltabb s legügyesebb mechanikusait, s felhívta őket oly gépek szerkesztésére, melyek ez alkatrészeket elkészítenék. De egyik sem vállalkozott. Akkor pontosságot nem bírt addig ember előállítani. Még azok a gépek is, melyek eddig a pontosság non plus ultrái gyanánt voltak ismeretesek, melyeken a csillagászati műszerek egyes alkatrészeit készítették: felmondták a szolgáltatot.

Edison tehát maga fogott hozzá, hogy ezt a gépet is megcsinálja. És megtette. Ma egy teljes gyárat rendezett már be, mely naponként hatvan darab fonográfot állít elő. Egyik olyan mint a másik, a legkisebb alkatrész is pontosan beleillik a másikba, egy ötéred részzel sem nagyobb vagy kisebb mint amazé, s az egyiknek hengerét — mely a hangvonalat tartalmazza — belé lehet tenni a másikba. Magokat e hengereket pedig tetszés szerinti számban lehet sokszorozítani. Csak egyszer kell és csak egy fonográfba belébeszélni, hogy a hangvonalak meglegyenek, ezeket azután ezer és ezer példányban lehet sokszorozítani a műhelyben, hogy ezer és ezer fonográfban, ugyanannyi különböző helyen létre hozzák ezeket a hangokat.

Beszéljünk-e ezek után a fonográf gyakorlati értékéről? Elmondjuk inkább, mikép hasznosítják e készüléket a praktikus Amerikában.

Ott valamennyi fonográf *Edison* társaságának a tulajdonát képezi. Az egyesek bérbe veszik a készülékeket, hónaponként fizetnek bizonyos dí-jért (20 dollár), épugy mint nálunk a kikölcsön-

zött zongorákat. Minden készülékkel kapnak egy kis elektromotort is, a mely a hajtó erőt képviseli, s egy nyomásra mozgásba hozza a készüléket. A társaságtól kapnak üres hengereket, ha bele akarnak beszélni a készülékbe. A bankár ebbe diktálja belé leveleit, titkárja megindítja lassan a készüléket, s leírja a mit a fonográf diktált neki. A bankár gyorsan beszél, hamar végez, s megtakarítja a becses időt. Az ügyvéd, vagy parlamenti szónok a fonográfba mondja el tartandó beszédét, az után meghallgatja a saját szavait. Meggyőződhetik róla, mit mondott helyesen, mit hangsúlyozott rosszul, s a szerint módosítja, mikor a törvényszék előtt vagy a parlamentben kell beszélnie. A színész otthon tartja szerepéből a próbát, s ő maga lehet saját magának a kritikus. Megkeresheti hangjában azt a lágyaságot vagy erőt, a mely megszüli a hatást. Készüléke előtt tanulhatja meg, mint kell a szavakat kiejtenie, hogy megérthető legyen. Az énekesnő meghallgathatja saját trilláit, s őszintebb kritikus van, mint énekmestere.

De a gyár nemcsak üres hengereket szolgáltat előfizetőinek, hanem olyanokat is, a melyeken rajta vannak már a hangvonalak. Az egyik henger egy teljes koncertet foglal magában, csak meg kell indítani a gépet, hogy élvezhesse a világ leghíresebb művészeit. A másik henger költeményeket szaval el, elsőrangú recitátoroknak a hangján. A harmadik egy egész regényt olvas fel kellemes, csengő hangon, mikor az embert előfogta az unalom. S mennyit fognak ennek köszönhetni különösen a szegény vakok!

Most már fonográfikus újságot is szándékozik kiadni a társaság. Az előfizető egy hengert kap házához minden reggel, melyet csak belé kell gépébe illeszteni, s meghallgathatja a legújabb híreket, még a táviratok tartalmát is.

H. P.

EGYVELEG.

* **Ügyes koldus-fogás.** Németország egy kisebb városában két koldus sikerrel játszott el egy kis komédiát. A jobb öltözött elegáns kaváczba ment s utána csakhamar belépett a másik s kéréseket kezdte. A jobban öltözött erre felpattan, rendőrtisztviselőként megtámadja társát oly zajjal, hogy a vendégek mind oda figyelnek. Végül az ál-rendőr meghatotttnak mutatkozik az állítólagos szerencsétlenapáviszemben, maga is ad neki néhány krajczárt; a vendégsereg lelkesül a «nemes szívű hivatalnok» példáján s gyűjtést rendez, melynek szép eredménye lesz. A szákmányon természetesen később megosztottnak.

* **A nubiai anyósok** attól a naptól fogva, hogy leányuk férjhez ment, vejeikhez egyetlen szót sem szabad szólani. Legalább így írják az utazók, kik e szokást igen dicseretesnek tartják.

* **Földalatti vasutat** készítenek most Skóciában, mely Edinburgh és Leith között fog közlekedni.

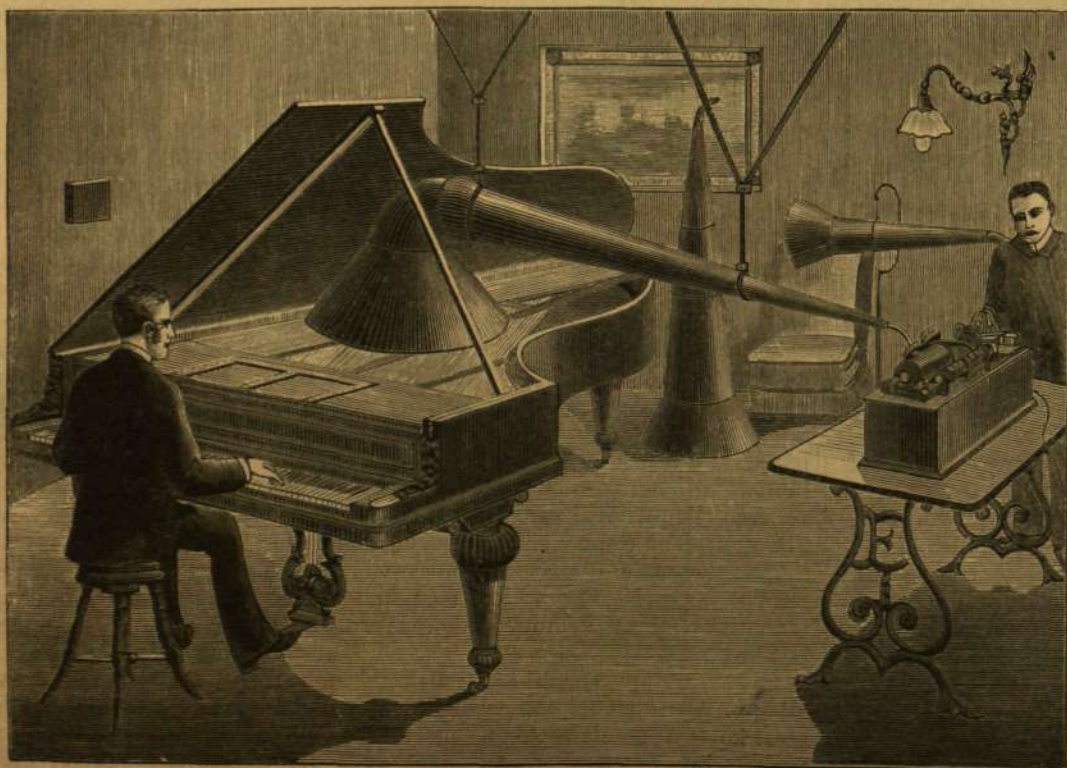
* **Pompás új orgonát** helyeztek el közelebb a Szent-Péter templomban. A pápa megbizta Gounodot, hogy az orgona felszentelése alkalmára új ünnepi misét készítsen, a melyet az orgona hangja mellett 4000 főből álló kar fog énekelni.

EDISON ALVA TAMÁS.

A KÜRTHANGOK ÁTVITELE A FONOGRÁFRA.

A ZONGORAHANGOK ÁTVITELE A FONOGRÁFRA.

EDISON FONOGRÁFJA.

* **Az európai házassalándó hercegek és hercegnők** száma még jelenleg is igen nagy. A trónörökösök közt is van 17 és pedig kettő görögkeleti, a cárevis és a montenegrói trónörökös; tíz római katolikus, az olasz, osztrák-magyar, belga, bajor, szász, román trónörökösök s Bulgária fejedelme; végre öt protestáns, köztük az angol trónörökös fia, a dán trónörökös s a hessenai nagyherceg. Az uralkodók házassalándó leányai még számosabban vannak, 14 protestáns, 20 római katolikus és 2 görögkeleti, az utóbbiak a montenegrói fejedelem leányai.

* **Az új brazíliai köztársaság** sietett eltörölni a régi császári zászlót, melynek korona s kivétel voltak jelei. A köztársasági zászló az északamerikai Egyesült-Államok jelvényét utánozza, zöld és arany csikjai vannak s két mezőn 19 csillag. A Párisban lakó brazíliaiak ezalatt phrygiai sapkákkal díszített apró zászlókat csináltak s azokat ki is tűzték házaikra.

* **Izgalmas csethalászat** volt november közepén az Orkney szigetek. Egyszerre nem kevesebb mint 180 csethal uszált a String-öbölben s az egész sereget a halászkok apró csónakokkal beúzták az Ingenesi öbölbe, honnan azután Barns mellett egész a szárazföldre kergették őket. Az egész vadászat alatt a csetek csak egyetlen csónakot fordítottak föl. Midőn a szárazföldre közelbe jutottak, a halászkok beugráltak a vízbe s lándzsákkal és hosszú késekkel óriási vérengzést okoztak, míg a szerencsétlen állatok vergődéseikkel a sekély vízben nagy torlódást s hullámcsapást okoztak.

* **Fromentine** név alatt mutattak be közelebb a francia akadémiaának egy buzmagvakból nyert új anyagot, mely annak szétzúzott és olajolt megfosztott embriója. A Fromentine-ban háromszor annyi légy van, mint a húsban és igen sok cukor s ezért állítólag a buskonzervet is teljesen pótolhatja s nagyon jól használható leves és kétszersült készítésére, mivel ize kellemes. Előnye a Fromentine-nak az is, hogy nem romlik meg hamar.

* **Babylon romjai között** amerikai régészek óriási Baal-templomot ástak ki, mely a felirat szerint K. e. 3750-ben építették. Ugyanitt 2000-nél több agyagtáblát találtak, melyeken himnuszok, varázsmondatok, csillagászati feljegyzések, társasági szabályok, történeti és nyelvészeti dolgozatok voltak feljegyezve.

* **A templomokban szundikálás** még nem régen nagyon divatos lehetett Dániában. Legalább VIII. Keresztély király 1846-ban komoly rendeletet adott ki, hogy minden közönséges alkalmasságnak oly férfiak, kiknek kötelességük a templomban körül járni, s hosszú nyelvi bottal a szundikálók fejére ütni.

* **Ösemberi nyomokat** találtak Trentonban, Új Jersey államban, vasúti építész alkalmával, egy jégkorszak előtti réteg alatt 12 lábnyira. A nyomok az európai kővésőkhöz hasonlítanak s a szakértők állítása szerint régiebbek, mint minden, a mit eddig Amerikában találtak.

* **Mesterséges selymet** talált ki Chardonnet francia gróf és gyártmányát a párisi kiállításon nagy kitüntetésekkel fogadták. A mesterséges selyem ép oly fényes, finom, ruganyos, mint az eredeti s ha valamely gyengébb is, de jelentékenyen olcsóbb. Míg a valódi selyem kilója 45–120 frankba kerül, a mesterségesből 15–20 frank nyganyanyi. A mesterséges selyemből készített szöveteket és ruhákat a természetesen selyemből készítettéktől alig lehet megkülönböztetni.

BISCHITZ DÁVIDNÉ.

Budapest főváros társadalmi életének legszebb jelenségei közé tartoznak azok a nőegyesületek, melyek a jelen század kezdete óta — a nagy József nádor neje, Mária Dorothea főhercegnő kezdeményezésére — szakadatlan sorozatban alakultak s társadalmi életünk izmosodásával párhuzamosan mind nagyobb tevékenységet fejtenek ki. Még jelenleg is alig egy pár százra megy ugyan azoknak a lelkes hölgyeknek a száma, kik a nőegyesületekben a közügyekért s különösen az emberbaráti eszmék terjesztéséért fáradoznak; de ebben a számban mennyi kitűnő hölgy nevével találkozunk!

A legbuzgóbban és legügyesebben vezetett nőegyesületek közé tartozik kétségkívül a pesti izraelita nőegylet, mely most tölti be működésének 24-ik évét. Ez az egyesület két leányárvaházat tart fenn, melyekben czélszerű és gondos berendezés mellett évről évre száz leányka nyer nevelést, ezenkívül évenként legalább 20,000 forintot ad ki gondos megvizsgálás után egyes szűkülőködő segélyezésére, szegényeknek házbérlőpótlékra, kiházasításokra, munkaszükségű beszerzésére s mindezek fölött fenntart egy nagy népkonyhát, hol évenként másfél százezer ebédet osztanak ki, 20–30 ezer gyermeknek, szegény tanulóknak s más megszorultaknak ingyen. Az egyesület vagonya megközelíti a félmilliót, tagjainak száma meghaladja a másfélszázat s évi rendes kiadásai 60–70 ezer forintba tehetők.

Ennek a tekintélyes egyesületnek megalakítója s kezdetől fogva vezető elnöke *Bischitz Dávidné*. Nem egyszerűen csak a nevét odakölcsönző elnök, mert ilyen is akad a fővárosi nőegyesületeknél, hanem valóságos munkás és vezető szellem, ki új és új reformokról gondolkodik folytonosan, de a mellett reá ér arra is, hogy a pénzügyi gépies részleteibe avatkozzék s az intézetek fölszerelését és vezetését gondosan ellenőrizze. Ily kiterjedt és sokoldalú tevékenység nélkül természetesen számos munkatársra van szüksége s az izraelita nőegylet tagjai igen jól ismerik mellette Herzl Antalnét, Böke Gyulánét s mások érdemeit, de mindenki készséggel elismeri, hogy az érdem országlánrsze az alapító Bischitz Dávidnének jut s ez a rész oly nagy, hogy Bischitzné neve hosszú-hosszu időkön át emlékezetes maradjon a magyar fővárosban, ha semmi mást nem tett volna is.

Mindamellett kétségtelen, hogy Bischitzné nevét valóban népszerűvé s általánosan tiszteltté nemcsak itt kifejtett működése tette, hanem összeköttetése Hirsch báróval. Gereuthi *Hirsch báró*, a földgömbön élő pénzkirályok egyik legtekintélyesebbike, évek hosszú sora óta ismeretes arról, hogy valódi fejedelmi bőkezűséggel osztja szét a nyomorban szenvedők között mérhetetlen kincseinek jövedelmeit. Európa csaknem minden országában külön irodák vannak (s ez a mi korunknak egyik speciálisága), melyeknek egyetlen feladata egy magános ember jétkonyisági gyakorlatánál a kérelmezők személyére és körülményeire nézve információkat szerezni be. De az ezen irodák útján forgalomba jutott százazreken kívül a jétkony báró nem egy nagyobb, több millió forintra menő alapítványokat tett egyes országokban, főképp izraelita hitorsosai anyagi és értelmi állapotának fejlesztése érdekében. Magyarországra ily nagyobb külön alapítvány még eddig nem jutott; de egy évtized óta évenként mintegy 120,000 forintot oszt ki Hirsch báró Magyarországon is a hozzáforduló szegények és egyesületek között. S ezeknek a hazai viszonyok között kétségkívül nagy jelentőségű adományoknak feltétlen bizalommal meghatalmazott kezelője *Bischitz Dávidné*. Ő hozzá küldi a Párisban lakó báró az összes Magyarországból hozzá érkezett kérvényeket, általa szerzi be az információkat s évről évre tekintélyes összegeket bocsát Bischitzné szabad rendelkezésére. A pesti izr. nőegyesület elnökijének, ki különben önmaga is vagonos nő, ezáltal módjában lehetett egyesületének több mint száz-ezer forintot szerezni s ezenkívül több száz ezer szegényen segíteni s számos emberbaráti eszmének megvalósulását elősegíteni. Bischitzné odaadó buzgalommal és kiváló tapintattal jár el e nemes tisztségben. A kérelmezők ezrei között csak elvétve akad egy-egy, a ki érdemtellenül jutna segélyhez, habár a kérelmezők helyzetének megbi-rálása a kiosztónak olykor nagy fáradságot és sok utánjárást okoz s az egyesületek közül, melyek Hirsch báró jétkonyiságához fordulnak, alig akad

egy is, mely nem az általa felkutatott ügy fontosságához képest nyerne a felkérőknél. Bischitzné is külön irodát tart ennek az ügynek elintézésére, de ezer és ezer kérelmezővel érintkezni, az okiratokat átnézni, egyesekkel levelezni mégis neki magának kell s a 60 ik évében járó nő megteszi mindazt buzgón, lelkiismeretesen s készséggel, zúgolódás nélkül veszi magára az elutasítottak szenvedélyes vádjait.

A felületesen itélő közvélemény hajlandó a közéletben szereplő hölgyeket üres hiusággal vádolni, pedig éppen nem a hiuság az, a mi szereplésükben vezeti őket. Éppen úgy mint az írónak és művésznek, a nyilvános téren szereplő nőnek is életét levegője a közéletmérés. De nem ismeri őket, ki az érdemek másik oldalát észre nem veszi. A *valódi jétkony* nő nemcsak a gyűléseket látogatja, nemcsak az elárusító asztaloknál ül, hogy ott szerepeljen, hanem hosszú órákat s napokat szentel a nagy közönség által nem ismert csendes munkálkodásnak is. Bischitzné is ott van a gyűléseken, a nyilvános ünnepeken, hiszen ez alól nem is vonhatja ki magát; de ott van közel három évtized óta a napszámos munkánál is, mely eredményt ad

lesére bizott jétkonyisági összegek fáradszalmas kiosztásával bajlódni, holott könnyebb uton még nagyobb lett volna hírneve s még kevesebb elleneinek száma?

Nem ismeri a nőt, ki azt hiszi, hogy hiuság által serkentve kiváló tettekre, tart s munkára képes. Mindennapi lények maradtak azok, kiket csak a hiuság vezet, a valódi érdemek magasabb rugója van: a szeretet melege. Bischitzné, mint leány, atyjánál, a tekintélyes tatai porcelángyárodnál tanulta meg az emberszeretet kedélymelegítő hatását, abból az emberszeretéből, melyet, az izraelita felekezet régi erényeként, már atyja is buzgón gyakorolt s melyben a fiatal leánynak is nagy része volt. S midőn 1852 ben férjhez ment, a gyermektelenül maradt nő férjének első elhunyt neje után három kis árvt talált, kiknek ő lett szerető nevelőjük, anyjuk. S az évek hosszú során át folytatott nemcsak munka az emberszeretet áldásos szolgálatában nagygyá növesztette, megerősítette benne azt az érzést, hogy a jétkonyiságnak szentelje magát. S ez szenvedélylyé lett nála, mely melegt, de nem éget, munkára ösztönöz hatalommá, mely számúzi a csüggedést. Bischitz Dávidné megismerte az emberszeretet melegt. S ha lefolynak a hosszas évek s a természet kérlehetetlen végzete szerint egykor reszketőkék lesznek a roskadó tagok: Bischitzné működni fog akkor is, szíve utolsó dobbanásáig, mert az emberszeretet melege a szívben lakik és ő a szívével dolgozik.

GYÖRGY ALADÁR.

A MI HADSEREGÜNK.

* *A mi hadseregünk.* Az osztrák-magyar-monarchia népei fegyverben és zászlók alatt. *Szécsi Mór, Bankalárdi Gusztáv, Rieger Ferenc* közreműködése mellett szerkesztette *Danczer Alfons*. Tizenegy színnyomatu képpel és 139 szövegbeli ábrával Myrbach Felician báró eredeti rajzai után. Budapest, Franklin-társulat, magyar irodalmi intézet és könyvnyomda 1889. Ára 6 ft.

Ma, mikor már minden épkézsláb ember katoná, nem lehet senki előtt közönyös, minő is hát voltaképen a katonai állapot. A fegyveres béke, mely egy évtized óta egész Európában a népek legjobb erejét a zászlók alá szölytötte, majdnem kikerülhetetlenné teszi, hogy a hadsereg szervezetről, annak egyes alkatrészeiről és hatásköréről bővebb tudomást szerezzünk.

E czélra az a hadseregről szóló terjedelmes, sok sikerült rajzzal s e mellett tizenegy színnyomatu képpel ellátott díszes kiállítású munka, melyet itt ismertetni kívánunk, föltötte alkalmas, mert abban még a legbonyodalmasabb katonai tárgyak is úgy adatnak elő, hogy azokat bárki is könnyen megértheti.

A mai számunkban bemutatott rajzokat e munkából közöljük mutatványul s már magok e rajzok is tájékoztathatják az olvasót a mű tartalma és értéke felől.

Honvéd zászlótartó. A magyar honvédség hadi jelvényei lényegesen különböznek a közös hadsereg és az osztrák Landwehr jelvényeitől, mert míg a két utóbbi egyforma czimert s ugyanazon színeket viseli zászlóin, addig a magyar honvédség zászlója az állam czimerét fehér mezőn mutatja, mely a magyar honvédkerületnek piros-fehér-zöld színekkel, a horvát-szlavon kerületnél piros-fehér-kék színekkel van szegélyezve és mindenütt Ő Felsége névjegyét viseli. A honvéd-lovaságnak nincsenek zászlói, mert ezek a lovasságnál az ötvenes években egyáltalán megszűntek.

A zászlótartó jelenleg rendesen őrmester, míg 1830-ig alhadnagy — tiszti ranggal bírt.

Előnyomulási gyalogság. Ha valahol, úgy szálas erdőkben, surú vágásokban válik nehezé a gyalogság támadó vagy védelmi harcra. Minden egyes fa vagy bokor ügyesen felhasználandó, mert a terep természeténél fogva csak úgy teszi lehetővé az együttes működést, ha állása előnyeit vagy hátrányát mindenki is ugyszólván ösztönözterüleg fel fogja.

Szálas erdőkben előnyomulási gyalogságot még akkor is nehezen tarthatnak kézben a csapattiszték, ha az ellenség tüzérése nem zavarja a csatavonal fenállását. Ilyenkor csakis a legénység helyes kiképzetése szaporíthatja a siker esélyeit.

1870–71-ben a francia gyalogság, minden személyes bátorsága és fegyvereinek fölénye mellett, erdőkben vagy bozótos terepeken soha sem tudott a poroszoktól erősebbnek lenni, mert a leg-

BISCHITZ DÁVIDNÉ MELLSZOBRA
A BUDAPESTI SZEGÉNY-GYERMEKKERT-EGYLET
HELYISÉGÉBEN.
(Róna József szoborműve.)

csékelyebb ellenlökésre, a harez rendetlen viaskodással vált, melyet aztán az ellenség jól fegyverezett tömege hamar elnyomtak. Az ismétlődő fegyver lehetetlenné teszi a szuronytámadást. Ezred-zene. Menetelés alatt, vagy hadigyakorlatok alkalmával, az ezred zenéje valóságos költészet a szolgálat prózájában. Bármennyire is el legyen eszágva a legénység, a harsogó zene még a legvézna gyalogost is felvillanyozza, és gyakran még akkor is szól a zene, ha a rohamoszlopok a fővezér előtt elvonulnak. Még nem tudunk rá esetet, hogy a zene bármely alkalommal hatását meg ne tette volna.

1849-ig még a lovasságnak is volt zenéje, melyet azonban költségkímélés tekintetéből eltöröltek. A katonazenészek legtermékenyebb hazája Csehország. Újabb időben sok gondot fordítanak nálunk a katonai zenekar kiképzetésére, s miután a zenészek még katonailag is a kellő oktatásban részesülnek és a lövészes gyakorlatnak, a háboruban még sem egészen hasznavehetetlenek.

Az ezred-zene fenntartási költségének legnagyobb részét a tiszti kar viseli, vannak azonban egyes helyőrségek, hol a zenekar nyilvános helyeken annyit keres, hogy a költségek minimumra leszálljanak.

Fegyverforgatási gyakorlatok. Az újonc, mielőtt a lakatnyában merevségéből kissé alább hagyott, és felső testének elfordítását már elfelejtette, a fegyverforgatás titkaiba les beavatva. Az eleinte oly nehéznek tetsző puska súlyához lassanként hozzászokik, kezei mozgékonyak lesznek, és nem jönnek többé ellentétbe a lábak működésével, szóval a test idomítása szépen halad.

Mindez sok veszélybe s fáradtságba kerül, de leginkább az oktató altiszt vagy főtiszt türelmét veszi igénybe.

Az ember nem hinné, — pedig úgy van, — hogy némely újonc még a három év letelte után is oly ügyetlenül hagyja el a lakatnyát, a mint oda érkezik. Vannak azonban, különösen nálunk Magyarországon egész megyék, a honnan buta vagy ügyetlen újonc elő nem kerül. Így például a Jász-Kunságból érkező gyalog vagy lovas újoncot két — három hét alatt alig lehet a régiebb katonáktól megkülönböztetni.

A 8 mm. ismétlőfegyver. A fehér és a vörös rózsá harca aránylag nem riváltak oly elkeseredéssel, mint ama tudományos és műkedvelő szöszporítások, melyek az ismétlő fegyverek behozatala előtt hallhatók voltak.

Az ismétlő-fegyver előnyeit és árnyoldalait ezúttal nem akarjuk felemlíteni, mert hiszen alig van ember széles e hazában, a ki mindezekről tudomással ne bírna.

A fődolog az, hogy talán békeben maradhatunk még a hadsereg tökéletesen egyforma puskákkal leszfegyverkezve, mert jelenleg Werndl fele, aztán 11 és 8 mm. Mannlicher-ismétlőkkel kellene harczba vonulnunk, a mi semmi esetre sem lehetne előnyünkre.

A 8 mm. Mannlicher-puska eddigelé csak a gyakorlótereken lett kipróbálva, hol a szakértők nézete szerint bevált. Hogyan fog a próba a csataterén kiütni, ezt a jövő mutatja meg. Mannlicher mindenekelőtt puszkája lökésségét tartotta szem előtt, s a szuronyharcot egészen mellőzte, s meglehet, hogy az ismétlőfegyverek ördöklő tüze feleslegessé teszi a szuronyt.

Menet. Legkönyvisebb az újonczra nézve a menet különféle fordulatainak megtanulása. Az egyenkénti menet mai napig hathatós tornagyakorlat, mely különös ellensége a térsurlóknak, saroklöpőknek, valamint amaz ingadozó bizonytalanság és csapás lépdelésnek, melyet az ember a közönséges életben helyes járásnak tart. Hajdanában a legénység híret sem hallotta a tornászatról, de akkor a 14. vagy később 8 évi szolgálat után lassanként akaratlanul is beletörött, míg most a hat hónapig szolgáló újonc már tökéletesen menetel és tornász. A menetelés helyes oktatása és gyakorlata nélkül katonáink alig bírhatják el a háború fáradalmait. A mostani nehézségek felismerése, mely a háttörő és tölténykocsijából készletüket, ismét ki nem egészíthetik.

Elesett... Elesett, — tán a nélkül, hogy ellenséget látott, vagy fegyverét válláról lerántotta volna. A golyó fejbe találta, mert arccal bukott a földre.

Ilyenkor az ember nem vonaglik, s arca nem torzul el, mint mikor valami nyavalya az ágyban megölet.

A mellette elhaladó bajtársak nem érnek rá, hogy jobban megnézzék, hiszen elesett; s mire a közös sirba kerül, a csatater henyái már rég kifosztották.

Óvni csak hónapok múlva kapják meg a hivatalos tudósítást, hogy: elesett!

arczokon egy és ugyanazon kifejezés honol, — a feszült figyelem. Csend van. Minden fulkészen várja a parancsot, minden kéz és láb feszülten készül, hogy a parancsot villámgyorsasággal végrehajtsa. E század úgy vár, úgy figyel, mint egy ember; mint egyetlen ember, kinek kétszáz keze lába, de csak egy akarata, egy feje van — ez a százados, ki lóháton a század arcczale előtt áll. Most felhangzik a harsány vezényszó: «Menet, irány a magas fa. Század, indulj!» és az a kétszáz láb, mintha egy emberé volna, egyszerre kilép.

Európa hadseregeiben erősen kultiválják azt a bizonyos feszességet, mely első sorban a csapatnak teljes nyugalomból áll; e tekintetben az osztrák-magyar hadsereg és a németek állnak első, a francziák pedig legutolsó helyen. Nincs rá eset, hogy egy különösen tökéletesen kiképzett francia gyalog-csapat csak tíz percig is mozdulatlanul állhatna. Mi ezt a véralkatnak tulajdonítjuk, melynek megfeszítése a lehetetlenség sorába tartozik.

Hurrah! rajta! Eddigelé csakugyan a roham döntötte el valamely összecsúszás végeredményét. Most azonban minden parancsnok kétszer is meg fogja fontolni, mielőtt csapatjait rohamra vezetné, mert az ismétlő fegyverek közbeszólása még a legszebb rohamoszlopot is tönkre teheti. Plevnánál az oroszok énekelve, dobsszóval rohantak előre, a rongyos redif-ek agyag-sánczaik mögött be is várták őket hatvan lépésnyire, de akkor a Winchester-féle ismétlők oly pokoli tüzet szórtak, hogy 5—6 perc alatt a rohamoszlopokból csak egyes emberek menekültek elve hátrafelé.

A «hurrah» és «rajta-rajta!» tehát csak a jövő háboruban fogja igazi tűzpróbáját kiállani.

«Szakasz-össztűz.» A szakasz teljes menetelési felszerelésben egy képzelt ellenségre tüzel. Az első sor térdelve áll, míg a második sor állva veszi célzába: a táblát. Ily alkalommal kitűnik, mily jó lövő a legénység, mert a céltáblán festett alakokon átment golyók száma még akkor is könnyen konstatalható, ha két-három golyó egyszerre találta volna.

A mostani könnyű puskákkal teljes felszerelésben is sokkal biztosabban lehet célozni, mint előbb, de azért mégis nagy különbséget találni a felszerelés nélkül tett lövészeknél, a midőn a vér keringését semmi sem hátráltatja s a karok ily formán kevésbé remegnek.

Az elővéd a harczban. Az elővéd a terep minősége szerint megelőzi a csapatot, nehogy ezt az ellenség meglephesse, még mielőtt menetelési rendjéből kibontakozhatna.

Mihelyt az elővéd az ellenségre bukkant, jelt ad, mire aztán a parancsnok intézkedését megteszi. Mikor fogadhatja el az elővéd tulajdon erejére a harczot, vagy pedig mikor vonuljon vissza, azt az illető elővéd parancsnoka határozza el belátása szerint, a miért is nagyobb csapatteknél az elővédnél többnyire egy vezérkari tiszt szokott beosztva lenni.

A rajok előnyomulása. A tömegtől elszakadt rajok a terep minőségét felhasználva, hol gyorsan szaladva, hol bukdácsolva vagy hason mászva nyomulnak előre. Tüzelésük szakadozott; minden ember célzába veszi az ellenség csatárjait vagy rajos tagjait, és csak akkor lö, ha a távolság eredményt ígér. Ilyenkor tűnik ki, milyen a legénység tüzfegyelve, vagyis tud-e magán uralkodni és fegyverét okosan felhasználni, vagy pedig izgatott lelki állapotát nem némítja-e el a folytonos, de célnélküli puffogatással. Ez utóbbi esetben hamar beáll ama szomorú eset, hogy mire a rajok a csapathoz visszakérülnek, tőlük el fogott és várnok kell, míg a század tölténykocsijából készletüket, ismét ki nem egészíthetik.

Elesett... Elesett, — tán a nélkül, hogy ellenséget látott, vagy fegyverét válláról lerántotta volna. A golyó fejbe találta, mert arccal bukott a földre.

Ilyenkor az ember nem vonaglik, s arca nem torzul el, mint mikor valami nyavalya az ágyban megölet.

A mellette elhaladó bajtársak nem érnek rá, hogy jobban megnézzék, hiszen elesett; s mire a közös sirba kerül, a csatater henyái már rég kifosztották.

Óvni csak hónapok múlva kapják meg a hivatalos tudósítást, hogy: elesett!

Az elővéd a harczban. Az elővéd a terep minősége szerint megelőzi a csapatot, nehogy ezt az ellenség meglephesse, még mielőtt menetelési rendjéből kibontakozhatna.

Beteg látogatás. Míg az ember otthon holmi csekély baj miatt ritkán fordul orvoshoz, a katonaságnál meg a gyengélkedőt is rögtön felírja a napos káplár az orvos látogatására, mely a lakatnyában rendszeren a parancs előtt szokott végezni. Mai napig nagyon finnyásan bánnak a beteg katonával. Helyőrségi kórházainkban oly rend és tisztaság uralkodik, a minőt semmiféle más ország hadseregénél látni nem lehet.

A káplár. Ugyan mivé lenne a katoná a városi lakatnyában a káplár nélkül. Hová mehetne hamarjában egy kis ezernéért, vagy egy kupicza gugiért, ha például valami oknál fogva a lakatnyából ki nem mehet.

Hitelre, az igaz, nem igen adnak ott, mert az efféle adósságok be nem panaszolhatók, de ha a káplár tudja, hogy az illető hebe-korba onnan hazulról is kap egy pár forintot, bizonyára nem tagadja meg az «ember» kérését.

Nagyobb helyőrségekben a káplár egyúttal a tiszti konyhát is ellátja és háboru esetére az ezreddel kivonul, a mikor aztán a tábori markótyosok sorába lép. Az ugynevezett tiszti mets-ek folytonos terjeszkedése folytán a káplárosok is lassanként megszűnnek, de a táborban nem igen lehetne őket nélkülözni.

Az istállóban. A lovas katoná istállójában elemében van. Ott áll kedvence, bajtársa a csatában. Gondozása nem csekély fáradságba és munkába kerül, de nincs oly háladosat teremtése az ur istennek mint a ló. Ha koplalni és nélkülözni kell, nem veszt el jó kedvét, de otthon az istállóban megkívánja rendes etetését. Ha a véres attak után gazdája nehéz sebben csak úgy lóg a nyeregben, hátrafelé futva, minden rögt, minden dombot kikerül, de viszont zokon veszi, ha 10—12 órai gyakorlat után lovása azonnal le nem csutakolja. Ezt minden lovas katoná tudja, kinek tapasztalása a lakatnya udvarán túl terjeszkedett.

Lovasságunk istálló szolgálatá bámulatos pontossággal van teljesítve. Az abrakolással már jelen van a szakasz tisztje és ott marad a ló-toilette végéig. Előbb a tiszt csak nagy ritkán mutatta magát az istállóban. Mindamelllett különösen a huszárezredeknel alig fordul elő eset, hogy a legényeket rendetlen gondozás miatt kérdőre kellene vonni. Könnyen és szívesen megtanulják a lóápolás különféle fogásait és titkait, menetelés közben minden segítség nélkül megigazítják a megtárgult vasat, mely a lovat kínozza.

Számtalan eseteket tudnánk felsorolni, melyekből kétségtelenül kitűnik, hogy egyetlen egy hadsereg lovassága sem gondolja úgy lovait, mint az osztrák-magyar.

«Az istálló tükre az ezrednek» — mondá egy alkalommal Mészáros Lázár a Radeczy-husárok parancsnoka és utóbb magyar hadigymiszter, midőn Milánóban Frigyes Vilmos porosz regensnek ezrede állóit megmutatta. «Megvallom, — válaszolá a porosz herceg — hogy ilyesmit még sehol sem láttam.»

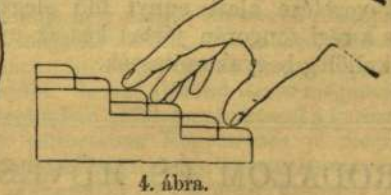
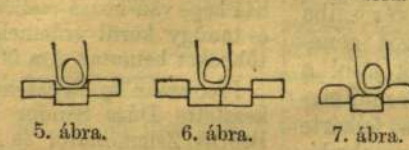
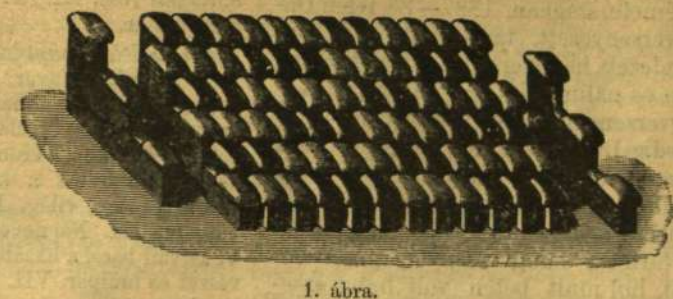
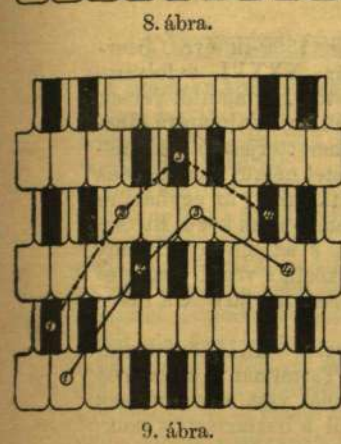
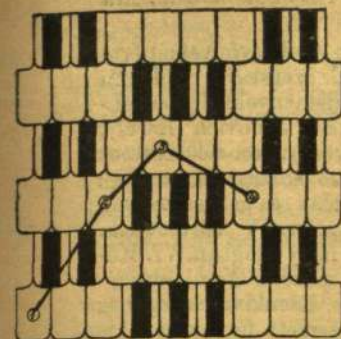
Hadi hid. Nagyobb csapatok rendezésén száltható hadi-hid készüléket is visznek magukkal, hogy a sereg hadászati mozdulatai valamely folyó, száraz árok, vagy megszakított utrások által fennakadást ne szenvedjenek. Hadseregünknek 56 hadi-hid készüléke van; minden ily készülékből egy szabványos hadi hidat lehet összeállítani, melynek hossza és széle olyan, hogy a gyalogság rajta kettős rendben átvonulhat.

A várparancsnok szöcsövei. A várparancsnok feladata és helyzete a háborúban sokkal nehezebb és kényesebb mint bármely más vezéré. A fővezér és alparancsnokai tisztán ismerik a helyzetet, és a közös erőfeszítés és közös sors tudatában oly erkölcsi támaszsal bírnak, melynek értékét alig lehet elég nagyra becsülni. Ily előnyökre a várparancsnok nem számíthat.

Mihelyt az ellenség a vár ostromához vagy körülzárolásához fogott, egészen magára van hagyatva, mert a felelősség terhe kizárólag csak őt illeti. A csapatparancsnok, a tüzéség igazgatója tőle várják a kellő utasításokat, és ha mindezekhez a kellő szakértelemmel nem bír, vagy pedig a helyzet magaslátán nem áll, a vár elvesztése által az egész hadjárat sorsát befolyásolhatja.

Ha valakinek, úgy a várparancsnoknak van szüksége a hadi szerencse állandóságára, mert gyakran a legnagyobb bátorság, szakképzettség és hősiesség elszántság kárba vész, ha a szerencse nem kedvez.

A hadi tudományok folytonos fejlődése, a lég-

JANKÓ PÁL ZONGORA-BILLENTYÜZETE (KLAVIATURÁJA).

hajó, a villamosság és a tüzéség legújabb találmányai megkívánják, hogy azon hatalom élén, mely ma a városban megtestesülve, csak sokoldalú és alaposan iskolázott elme, átható szellem és szilárd jellem állhat.

JANKÓ PÁL ZONGORA-BILLENTYÜZETE (KLAVIATURÁJA).

Sokáig csak egyetlen szerszámot tartottak magyar találmánynak: a csutorát. Az igaz, hogy nem mi találtuk föl a puskaopt, bár sokat fogasztottunk belőle, de már az első kénesgyufa kifundálása magyar koponyában ment végbe. Attól kezdve pedig, hogy tudja isten hányféle fegyveres ellenségeink békeségben hagytak bennünket, mi is derekasan kiveszszük részünket az ugynevezett európai civilizáció munkájában s a feltalálóknek tekintélyes százeleket képezik a magyar emberek.

Most is egy olyan magyar találmányt mutatunk be olvasóinknak, mely a nagy művelt külföld sokszoros dicsőítését tért vissza hazájába, hol pedig annak idején, midőn néhány évvel ezelőt a feltaláló először bemutatta, megbámulat ugyan, de aztán nem igen törődtek vele, talán azért, mert «hazai». Azonban sokkal élelmesebbek voltak a bécsiek, kik a jó magyar Jankó Pál klaviaturáját, melyet pedig itt furtak-faragtak ki Tatán és márteljesen készen vettek fel Bécsbe, mindjárt a magyar számára akarták lefoglalni és mint «belföldi», sőt több bécsi hírlapban mint «hazai» találmánnyal dicsőekedtek vele. Könnyű, ismertetést irtak a korszakalkotónak mondott találmányról, melyet mindjárt a világ első zongoragyárának tulajdonosa, Ehrbar Frigyes bécsi cs. és kir. udvari és kamarai zongoragyáros is felkarolt és egyúttal készíttette a Jankó-klaviaturát, mely már a tengeren túl is messze elterjedt. De terjed napról-napra tovább, mert mindenfelé belátják, hogy a Jankó-klaviatúra mellett lehetséges a technikai nagy nehézségek legyőzése, melyek a közönséges (rég) zongorán nagy akadályul szolgáltak. A régi zongorán ugyanis a legkisebb zenei teltség sem boldogulhatott, ha nem volt hozzá alkalmas növény keze is. Epen ez a körülmény vezette Jankó Pált is találmányára, melylyel a sokat panasztolt kérdéskör meg lett oldva, az ugynevezett «kis kezek» és «nagy kezek», «lány kezek» és «csontos kezek» versenye a zongora terén ki lön küszöbölve. De Jankó Pál klaviaturája mellett többé az ugynevezett «agonyjátásztól kezek» sem fordulhatnak elő, a mit Billroth hírneves bécsi sebész a XIX. század legújabb betegségének nevez.

Azonban Jankó Pál klaviaturájának sikereiben egy derék magyar leány is része volt, kinél jobb szövetséges társat a feltaláló alig kívánhatott találmányához. Ez a szövetséges társ Gulyás Gizella kisasszony, zongoraművész, nevez.

Azonban Jankó Pál klaviaturájának sikereiben egy derék magyar leány is része volt, kinél jobb szövetséges társat a feltaláló alig kívánhatott találmányához. Ez a szövetséges társ Gulyás Gizella kisasszony, zongoraművész, nevez.

A hadi tudományok folytonos fejlődése, a lég-

ki nálunk úgy, mint a külföldön már a régi zongorán is kitűnő tehetségnek bizonyult, a Jankó-zongorán pedig, melynek előnyeit felismerve, mindjárt használatba vette, művészetét tökéletesítette és Európa nagyobb városaiban tartott hangversenyek, a hol mindig a Jankó-zongorán játszott, a szakértőket és a hallgatóságot is meggyőzte. Így lett a magyar művész a speciális magyar találmány hatalmas terjesztője.

De lássuk a Jankó-klaviaturát (billeentyűzetét) közelebbről.

Jankó Pál új klaviaturájának lényeges tulajdonsága abban van, hogy rajta minden hangot három helyen lehet megütni. Ezért a klaviatúra hat sorban, lépcsőzetesen elhelyezett sokkal több billeentyűt mutat fel, mint a közönséges régi zongora. De ha az egyik billeentyűt lenyomjuk, azt tapasztaljuk, hogy vele együtt még két másik billeentyű is leszáll, vagyis a mi első pillanatra három külön billeentyűnek látszott, az csupán ugyanazon egy billeentyűnek három külső része, a melyek belülről összefüggnek.

Az 1. ábrán látható, a Jankó-klaviaturának két oktávája, és oldalt két külön választott egy-egy billeentyűje. Ezen észrevehetjük, hogy minden billeentyű egy keskenyebb belső részből áll, mely kívülről nem látható és azután az erre erősített három ütőlappól, melyek a lépcsőzetesen elhelyezett hat billeentyű-sort képezik. De az is látható az 1. ábrán, hogy a régi zongora fekete billeentyűinek megfelelő hangok, u. m. Fis, Gis, Dis, Cis, itt is fekete csikkal vannak ellátva, természetesen, hogy könnyebben felismerhetők legyenek. Az 1. ábra még azt is mutatja, hogy az 1. 3. 5. (páratlan) sor egyrészt, valamint a 2. 4. 6. (páros) sor másrészt ugyanazon hangokat adják; egy-egy sorban csupa egész hangközők fordulnak elő, u. m. C, D, E, Fis, Gis, Ais az egyik sorban, Cis, Dis, F, G, A, H, a másik sorban; végre megjegyezzük, hogy az egész chromatikai hanglétra két-két szomszédos sorban bennfoglaltatik, így pl. a 3-ik és 4-ik sorban. E leírásból azonnal beláthatjuk a Jankó-klaviatúra előnyeit.

Ugyanis, minthogy minden hangot három ponton lehet megütni, mindig a legközelebbi és a legkényelmesebben kezünk ügyében fekvő pontokat lehet e célra kiválasztani, és így a kéz, valamint az ujjak tartása természetesen és kényelmes lesz; pl. a hüvelykujjal mindig alantasabb fekvő pontokon lehet játszani, míg a hosszabb ujjak fentebb üthetik meg a hangokat, s így játékos közben a hüvelykujj alantabb foglal el helyet, a mint ez a kéz alkotásának meg is felel.

A 2-ik ábra pl. a kemény C harmas zöngé alakját mutatja, a jobb kézzel játszva s a mint ezen természet után készült rajzból láthatjuk, a hüvelykujj alul marad, a többi ujjak pedig kissé görbítve tartatnak. Most már ezen helyzetről fogva könnyen lehet a hüvelykujjat más ujjak alá rakni és nem szükséges, pl. mikor egy másik ujj alá kerül, annak melléje fölteni, a mint az a közönséges (rég) zongoránál a C-dur skálában

Jankó Pál zongorája.

előfordul. Ez tehát mind nagy könnyebbéget okoz a skálánál és a futamoknál.

A mint a 2-ik ábrán elég világosan láthatjuk, a Jankó-klaviatúra billeentyűi nem fekszenek egészen vízszintesen, hanem a játzó felé hajló lejtőt képeznek. Ennek pedig az a célja, hogy a kar ütő ereje jobban felhasználható legyen. De ezen lejtő s fekvés az ujjakkal való játszásra nézve is hasonlóképpen nagy előnnyel jár.

A 3-ik és 4-ik ábrát összehasonlítva, könnyen megérthetjük, hogy a Jankó-klaviatúra lejtős fekvése nagyban elősegíti az ugynevezett Liszt Ferencz-féle kéztartás előnyeit, a nélkül, hogy szükséges volna kezünket a csuklóban megahajtani. Ezen kívül, minthogy ugyanazon hangokat fölül is, meg alul is meg lehet ütni, a Jankó-klaviatúrán könnyű lesz a kezeknek egymást kikerülni, a hol erre szükség van, mert az egyik kéz az alsó sorokon játszhatik, a másik pedig a felső sorokon. A Jankó-klaviatúra főelőnye tehát abban áll, hogy rajta nagyobb hangközöket lehet átfogni. Minthogy soha sem kell az egyik ujjat két fekete billeentyű közé beakadni, mint a közönséges zongorán, annyira össze lehetett szorítani a két oktávát, hogy csak a közönséges zongora öt oktávájának helyét foglalják el; tehát egy kéz többet foghat át rajta. Ennélfogva lehetséges olyan akkordok egyszerre való megütése, melyeket a közönséges zongorán csak egymásután lehetne játszani. Ez aztán a játéknak bizonyos teljességet kölcsönöz, a mit lehetetlen elérni a közönséges zongorán. Ugyan ez áll a polyphon játékot illetőleg is olyan távol fekvő hangközök tekintetében, melyeket eddig csak ugrás által lehetett elérni. Már a zongoratanítás szempontjából is igen nagy előnye van a Jankó klaviaturának, a mennyiben az oktávát már a kisgyermek is elérheti és így nem szükséges némely igen hasznos ujjgyakorlatokat arra az időre halasztani, a midőn a kéz már részben elvesztette hajlékonyságát. De az új klaviatúra a játéknak is nagyobb biztosságot kölcsönöz, először, mert mint érintő, nem szükséges az ujjakat fekete billeentyű közé beakadni, másodsor, mert az ütőlappok legömbölyített alakuk lévén, kevésbé valószínű, hogy a mellette levő hangot vele üssük meg, a mi gyakran előfordul a lapos billeentyűknél. Az 5. 6. ábrából, melyek a lapos billeentyűket ábrázolják és a 7. ábrából, mely a legömbölyített ütőlappot tünteti fel, ezen állításról könnyen meggyőződhetünk. Itt ugyanis a játzó mindig érezheti, hogy melyik billeentyűre ütött, a nélkül, hogy kezére kellene néznie.

Lényeges előnye ezenkívül az új klaviatúrának még az is, hogy minden hangnemből (Tonart) a kéz s az ujjak egyforma állást foglalnak el. Erről a 8. ábrából meggyőződhetünk. Itt ugyanis a 2-ik ábrában föltüntetett C-dur harmas zöngé fölülről tekintve van ábrázolva. Ha már most ezen vonalakat által összekötve pontokat egy helylyel tovább toljuk jobbfelé, akkor a D-dur zöngét nyerjük; ha pedig a pontokat egy helylyel részletesen jobban fölfelé tol-

uk, a Des-dur zongét, Des, F, As, des, nyerkük. A hármas zongének e két transzpozíciója a 9-ik ábrán van feltüntetve. Ugyanez áll természetesen minden skála, akkord, futam stbre nézve. Így tehát a szükseges tanulmányok elsajátítása sokkal könnyebb lesz, mert ha egyszer megtanultuk a C-dur skálát, tudjuk a többit is, s hasonlóképen csak egy moll-skála, egy kemény hármas zonge gyakorlandó ott az új klaviatúrán. De a transzpozíció is tetemesen megvan könyvnyitve, mivel, hogy valamely kíséretet vagy darabot más hangban játszassunk, csupán egy más ponton kell azt elkezdennünk.

Említtettük, hogy a Jankó-klaviatúra nagyobb szabadságot ad az ujjrakásnak, mert minden hangot alul is és felül is meg lehet útni rajta. Nem szükséges tehát az ujjrakásnál tekintetbe venni, hogy a hüvelykujj ne jöjjön feketé billentyűre. Így aztán a skálákat és futamokat bármely ujjrakással eljátszhatjuk. E szerint tehát a ritmikai futamoknál a hangsúlyozott billentyűket a legerősebb ujjal, a hüvelykkel lehet játszani. A leggyorsabb futamoknál pedig öt-öt újat összefoglalni s így glissandohoz hasonló tehetséget lehet elérni. De a szekvenciákat is mindig ugyanazon ujjakkal lehet játszani, a mi aztán az emlékező tehetséget erősen támogatja. De a Jankó-zongorán ugyanazon ujjrakást is használjuk, mint a közönséges zongorán.

A második ábrából arról is meggyőződhetünk, hogy olyan daraboknál, hol a két kéz egymást elkerüli, az új klaviatúra nagy előnyt nyújt. Ugyanis bizonyos akkordok és futamok, melyek a közönséges zongorán lehetetlenek volnának, mert a két kéz egymást gátolja, a Jankó-klaviatúrán könnyen kivihetők, s ennek még megvan azokkal speciális tulajdonsága is, hogy a chromatikai skálát csuszva (glissando) lehet rajta játszani, úgy, hogy egy fölül fekvő útlapon kezdjük s ujjunkat részatosan lefelé húzzuk. Ennek pedig művészi értéke nem annyira a hosszabb chromatikai hanglejtők hatásában fekszik, mint inkább abban áll, hogy minden felhanglepést egy ujjal játszva össze lehet kötni, t. i. egy felső útlapról az alatta fekvőre csuszván. Ennek különösen a polyphon játékokban van nagy haszna. Végül felemlítjük, hogy a Jankó-klaviatúra kedvéért nem szükséges új hangszereket készíteni, mert a régi zongora átalakítható az új klaviatúrára, a nélkül, hogy e miatt szükséges volna a régi klaviatúrát elvetni, mivel a két klaviatúra egymással minden perczben kicserélhető és elégséges felévi, de megszakítás nélkül folytatott gyakorlat arra, hogy a kik a közönséges zongorán játszanak, az új klaviatúrát használhassák.

Hányos lenne közleményünk, ha néhány sorban meg nem emlékeznénk a magyar zongora feltalálójáról *Jankó Párról*. Született Táján 1856. június 2-án. Tanulmányait szülőföldjén kezdte, Bécsben folytatta és bevégezte a polytechnikum matematikai tanárképző folyamán. Egyidejűleg a bécsi konzervatorium zongorasztályait is elvégezte Schmitt tanár vezetésével. A konzervatoriumban ezüst éremmel és első díjjal lett kitüntetve.

Jankó Pál már gyermekkorában kiváló hajlammal mutatott a zene és a matematikai tanulmányok iránt és e két kiváló hajlammal összekapcsolása jelölte ki életé pályáját. Épen Hans Schmitt tanárnak, a régi zongora technikai akadályairól tartott előadásán fogamzott meg benne a zongora-reformálás gondolata, de a melynek kivitele óriási nehézségekbe ütközött. Szenvedélyvel ragaszkodott a zongorához, de kitűnő zenei képzettsége mellett sem boldogulhatott a régi zongorán, mert kezei nem voltak arra alkalmasok. Nagy öntudattal játszott, de a kétséges zenei tisztasággal. E miatt egy időre annyira elkeseredett, hogy elhatározta abba hagyni a zenét. Elment Berlinbe, tovább folytatta matematikai tanulmányait és hallgatta Helmholtz fizikai előadásait. De csak visszatért a zongorához és sok lelki küzdelem, gondolkodás, álmatlan éj után, megszerkesztette végre Berlinben 1882-ben az új klaviatúrát. Ezután hazajött Táába szülőhőze (atyja Jankó Mihály az Eszterházy-uradalom igazgatója) és itt két évig fáradozott találmányának kidolgozásán. 1884-ben elkészült vele és utmutatása szerint az első Jankó-klaviatúrát Kutykivitz bécsi gyáros elkészítette. Ez ki volt állítva az 1885. évi budapesti országos kiállításra. Az első Jankó-zongorát pedig Kurka bécsi gyáros készítette és ezen Jankó Pál 1886. márczius 25-én adta első hangversenyét a bécsi «Musik-Verein» termében. A követ-

kező télen Németországban, 1887—88 telén Dániában hangversenyezett, tavasszal pedig Budapesten rendezett hangversenyt a zenetanárak egyesületében és nálunk is bemutatva találmányát. A hangversenyen résztvett Zichy Géza gróf is. Tavaly pedig Drezdában, az idén Berlinben és Bécsben tanfolyamokat nyitott, most pedig Gulyás Gizella társaságában hangverseny-utrá indult Magyarországon. Mult hétfőn Budapesten a vigadóban tartotta hangversenyt, innét Pozsonyba ment, hol mult bétlen volt hangversenye. Ezután Magyarország nagyobb városaiba látogat el. Mint értesülünk az országos zeneakadémia tanári kara, mely szép jövőt jósol a Jankó-zongorának, az intézet részére is már elvben elfogadta a Jankó-klaviatúrát és felkérte Jankó Pált, hogy a m. kir. országos zeneakadémián tanfolyamot nyisson. Jankó Pál elfogadván az igazgatóság ajánlatát, a hangverseny-saison befejeztével (a tél vége felé) egyelőre háromnapos tanfolyamot nyit az akadémián, miután saját vezetésével alatt ennyi idő elégséges arra, hogy a régi zongorán jártas kéz az új klaviatúrán kellőleg begyakoroltassék.

D. J.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Petőfi élete és művei. A mult évben elhunyt tehetséges fiatal író, *Fischer Sándor* műve, a mely eredetileg német nyelven jelent meg Lipcsében, most Tolnai Lajos magyar fordításában hagyta el a sajtót. A 61 fejezetre oszló vaskos könyv Petőfinak a mai napig a legteljesebb életrajza. Fischer nagy szorgalommal szedte össze a nagy költő életének még kevésbbé jelentékeny adatait is, a melyeket azonban nem mindig tudott kritikai felfogással bele illeszteni a Petőfi működéséről alkotott kép keretébe. Meleg ragaszkodással, valódi bálványozással viseltetik hőse iránt, a kinek nem egyszer tevédséit is erőnyekül törekszik feltüntetni. Részletesen foglalkozik Petőfi szüleivel, gyermek- és ifjúkorával, tanulól éveivel, katonaságával, első irodalmi kísérleteivel, baráti viszonyaival, nagy sikereivel, s lehetleg minden eddig napfényre jutott adatot felhasznál, hogy mennél teljesebb rajzát nyújtsa a költő oly változatos életének. A Petőfihez vonatkozó adatok ily teljesen még nem voltak összegyűjtve. Bírálóinak véleményét is mindenütt figyelemmel kíséri s lehetőleg a legjobb nézetek útján indul, de ő maga nem igen mond önálló ítéletet. Ennek egyik főoka a sietség, gyors munka, a melylyel a beteges szerző könyve befejezésén munkált. Még ő maga óhajtotta magyarra fordítani, e szándékában azonban a halál meggátolta. Fischer munkájáról, mely most magyarra is megjelent, külföldi kritikuskok is, kik ebből ismerték meg Petőfi életpályáját, nagy méltánnyal szólnak. A 639 lapra terjedő művet a Petőfi-társaság adta ki, a mely annak tulajdonjogát magától a szerzőtől örökölte. Nyomdai díszes kiállításáról pedig a Franklin-társulat gondoskodott. A könyv ára 5 forint.

A Franklin-társulat naptárai. Az 1890-ik évre a Franklin-társulat kilencz naptárt bocsátott ki. Régi ismerős már valamennyi a nagy közönség előtt. Van köztük, a melyik már csaknem négy évtized óta megjelenik. Mindeniknél ki kell emelni a csinos kiállítást, a tiszta nyomást, a sok képet és a tartalom változatoságát.

Falusi gazda naptára 1890-ik évre. A magyar gazdák, kertészek, lélekészek és tanítók számára. Több szakember közreműködésével szerkeszti Szporon Pál. A «Gyakorlati megőrzés» szerkesztője. XXXI. évfolyam. Számos ábrával ellátva. A gazdasági tudnivalók egész tárháza. Főbb cikkei: «A magtárőröl», «Állati betegségek és járványok», «A lo betanítása», «Express gabona és magtisztító», «Az őszi vetések tavaszi művelése», «Téli takarmányozás», «Gyapjú vagy hústermelésre törekedjünk juhászatunkban», stb. A gazdaság, a kertészet, az állattenyésztés köréből sok közérdekű tájékoztató nyújt a gazdag tartalmú évkönyv, rajzok kíséretében. Ára 80 kr.

A Borászati naptár is tanulságos tartalom. A borászati közlemények mellett közöl cikkek a vgytanból, a kertészdeésből, minden hónapra való szőlővelései utasításokat. Közli a magyar bortermelők örm., zövetkezesi tevélségét, az új állókészertörvényt, a mint-pince szervezést. Szakemberek közreműködésével szerkeszté dr. Nyáry Ferenc tanár. XVII. évfolyam. Tartalma a következő szakaszok: I. Természettudományi rész. II. Szőlőszeti és

borászati rész. III. Kertészeti rész. Sok ábrával. Ára füve 80 kr.

István bácsi naptára most 35-ik évfolyamát érte meg. Alapítá Mayer István. Szerkeszti Köhalmi Kliment József tanár. Közleményekkel Aschenbrenner József, Nyulasy Antal, Janovich Károly, Scherer Ferenc, Ferenczy György, stb.-től. Számos képpel. Tartalma a következő szakaszokra oszlik: I. Az erkölcsi világ. II. Gazdák és gazdaszónok naptára. III. Népnevelők naptára. IV. Történetiek. V. István bácsi a hazában és a nagy világban. VI. Művészet és műpar. VII. Tréfák mezeje. Az új országsház képe van hozzá mellékelve. Ezenkívül az egyház és tanügy körül érdemeket szerzett férfiak közül is többeket bemutat. Ára 50 kr.

Protestáns új képes naptár 1890-ik évre. Szerkesztette Dúzs Sándor tanár, XXXVI. évfolyam. Beöthy Zsigmondtól és Apostol Bertalantól elvet, Könyves Tóth Kálmántól és Bihar Kálmántól beszélt közöl s ezenkívül ismeretterjesztő közleményeket, melyek majdnem kivétel nélkül a protestáns egyházi és iskolai életre vonatkoznak; az egyházi és iskolai téren szereplő protestáns férfiak közül Kovács Albert és Zsilinszky Mihály, s az elhunyt Szilády János arcképét és életrajzát közli, s végül részletes protestáns egyház és iskolai tisztá névtár. Ára füve 50 kr.

A magyar nők házi naptára. XXII. évfolyam, szerkeszti K. Beniczky Irma. Tartalmát a családi és nők életkörüiből, a háztartásból vett közlemények teszik, sok képpel s ezenkívül a háztartáshoz szükséges naplőjegyzetekkel ellátva. Ára 60 kr.

Szekély-egyleti képes naptár, a központi választmány megbízásából szerkesztette dr. Szádeczky Lajos; IX. évfolyam. Olvasó részében Erdély történelméből és a székiekről találunk közleményeket, továbbá elbeszéléseket, költeményeket, az erdélyi részek egyes helyeinek ismertetését, a székiegyföldi törvényhatóságok czimtarát, stb. Czikkei közt vannak: «Báthori István erdélyi vajda bukása 14. 3-ban», Szabó Károlytól. «Hogyan perelték a régi székiegyek», Szilágyi Sándortól; «A kenyérmező átközött és emléke» (képekkel); továbbá a Szent-Anna tava, a közezi bán, a párisi kiállítás, a székely iparműzem leírása, stb. Gyakorlati czikk Bodola Lajostól a kendertermelésről, stb. Ára 25 kr.

Honvéd naptár az 1890-ik évre. (Egyuttal katonai naptár.) A magyar nép számára, szerkeszti Aldor Imre. XXIII. évfolyam. Sok képpel, s változatos olvasmányokkal. Ára füve 60 kr.

Lidérc naptár 1890. évre. XXIX. évfolyam. Számos nagyobb és a szöveg közé nyomott kisebb képpel; elbeszéléseket és ismeretterjesztő olvasmányokkal. Ára füve 60 kr.

A magyar nép naptára 1890. évre. Képes kalendarium sokféle hasznos és mulatózó olvasmánnyal ellátva. Szerkeszti ifj. Tatár Péter. XXXV. évfolyam. Ára füve 25 kr.

A XIX. század francia költészetének alapvető cím alatt egy füzet jelent meg Ujváry Béla tanártól Sopronban. Lamartine és Viktor Hugó költészetének sajátosságait s e két mély költő hatásait fejtegeti, röviden de találóan, és választékos előadásban. A füzet bevezető része egy nagyobb munkának, mely az egész francia irodalmat felöleli s 2—3 kötetre terjed. A füzet ára 30 kr.

«A Méhek» czimmet egy új eredeti 3 felvonásos vigjátéka került színe a nemzeti színházban pénteken nov. 29-ikén *Bartók* Lajosnak, ki a mult évben «Thurán Anna» történeti drámájával az akadémia Pécely-díját nyerte s a nemzeti színpadon a legteljesebb sikert aratta. «A Méhek» a mai társadalmi élet szelleméből van merítve, s tárgya a kort jellemző szkepticizmus, mely e vigjátékokban a szerelemre vonatkoztatva, a női jellem kicsinylését, a hűségben kételkedést, az u. n. Schopenhauerizmust veszi tárgyul s az ellen küzd. Két fiatal férfi a darab hőse, kik közül az egyik, Aurél képviseli a «nőgyűlölet, mert sokat szeretett», s ki ezért nőülmi sem akar; míg barátja Gyula, hogy Aurél bizalmát az éreynben helyreállítsa: maga hívja fel barátját, hogy udvaroljon saját imádottnak, Violának, tudván, hogy a leányka szeplőtlen jellege ellen a világgi Aurél is hasztalan harezol, s így e csalódással kigyógyul hiteltelenségéből. Lapunk mai számának mutatványa is egy költői részlet ép azon jelenetből, midőn Aurél a naiv Violának szépeleg s úgy szólóan öntudatra ébreszténé a gyermekleányban szendergő nőt. A főszerepet *Csillag Teréz* asszony játssa, Kányaházy Aurélt *Mihályffy*, Berendy Gyulát *Náday*; természetes, hogy köréjük több szereplő csoportosul, hogy a művet teljessé, hatásossá tegyék, s lehetőleg érdekes bonyodalomokban cselekményt teremtsenek, érzelmes és humoros, majd ironikus jelenetek váltakozván a kiválóan poétikus díkcióban. Kányaházyt *Prielle Kornelia*, San Bacco marquis

Ujházy, nejét Leonát, Aurélnak volt kedvesét *Hegyesi Mari*, s Baradj szolgálót és nejét *Hetényi és Vízváryné* játszá. Mindannyian határozottan megrajzolt eredeti jellemek. A vigjáték színtere Kányaházyék parkja, melyben egy kerti lak és méhes van, háttérben a kastély. Az egész modern művet a romantikus fényes levegője lengi át, s a költőiség és a jellemek benső rokonszenvessege növelik érdekét. A hely, idő és cselekmény-egység van megtartva e műben. Csaknem úgy kezdődik a történet valóságban is, mint az előadás a színen: hétkor, s végződik tízkor.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nov. 25-iki ülésén b. *Eötvös* Loránd elnököl. Főtagja a Kőcán-jutalom odaítélése volt. Berczik Árpádnak erről szóló jelentését alább közöljük.

Tóth Lőrinc emlékbeszédet tartott Örkös Bálint, a jogtudományi tárgykörös magyar művelője, a nemzeti kodifikáció egyik leghivatottabb munkása, s élete utolsó szakában lundapesti közjegyző föltt, ki az akadémiának 1869 óta volt tagja, s ez év elején hunyt el. Ismertetve munkáit, széles és alapos ismeretét, az összehasonlító jogtudományban való jártasságát, szépirodalmi működését. Következtek ezután a főtitkári előterjesztések. *Szilay* Kálmán főtitkár legelőször is Pesty Frigyesnek a II-ik osztály nagyerdemű titkárának halálát jelentette be, meleg szavakban emelvén ki érdemét. Elhatározták, hogy özvegyéhez részvétartatot intéz az akadémia s az özvegy nyugdíja ügyében bizottság fog javaslatot tenni. Jelentette aztán a főtitkár Ahlquist Agost külső tag és finn tudós halálát is. Bemutatta a miniszterelnök átíratát, melyben értesíti az akadémiát, hogy ő felsege a konstantinápolyi kutatásokra ajándékozott 6000 frtból megmaradt 2354 frtot további kutatásokra az akadémia rendelkezésére bocsátja. Haynald bíborknak pedig levélben köszönte meg az akadémia üdvözlését jubileumára. A belgrádi szerb kir. akadémia szerb nyelven írt levélben kéri az akadémiát, hogy az akadémia bizottsága által Konstantinápolyban talált, a szerb történetre oly fontos okiratokról másolatot kaphasson. (A történelmi bizottság fog határozni.) — Az «Ertesítő» nek Szily által ajánlott megbízatása ügyében kiküldött bizottság azt is ajánlja, hogy az emlékbeszédeket ezental ne adja ki külön füzetben az akadémia, hanem közölje ezt is az «Ertesítő». Ez által is 600 forintot lehet magtarkítani a megbővülő Ertesítőnek, mely minden hónapban négy iven jelenik meg új esztendőtl kezdve, tudósításokat közöl az ülésekről, adja a jelentéseket, kivonatban ismertet a felolvasásokat, s az akadémia kiadványairól szintén közöl tartalmi ismertetést. Az Ertesítő a tudományos tesztületek, kaszinók írt nélkül kapják. Az akadémia elfogadta a javaslatot. Végül adományokat jelentett be a főtitkár. Ezek a következők: *Békely* Imre hagyományából 100 frt, *Bergh* Károly építészettől 1000 frt, *Ebenbőh* Ferenc kanonoktól 50 frt, *Edelspacher* Péter földbirtokostól 1000 frt, *Kovács* Kálmán min. tanácsostól 200 frt, *Szeles* László ügyvédttől 2500 frt, *Weber* N. János budapesti polgártól 200 frt. — Bemutatta a titkár a magyar lezámitoló bank igazgatóságának levelet is, melyben értesíti az akadémiát, — hogy Beck Miksa vezérigazgató jubileuma emlékére 400 frtot tűz ki pályázatra. Ezzel végződött az ülés.

A Kőcán-díj a tud. akadémiában. A Kőcán Ferenc által tett alapítvány 100 aranyára az idén a honfoglalás és a vezérek korából vett tárgy színművek pályázata. Tizennégy pályamű érkezett, melyeket *Pálffy* Albert, *Berczik* Árpád és *Csik* Gergely bíráltak. Jelentéseket az akadémia nov. 25-iki ülésén olvasta föl *Berczik* Árpád. A pályadíjat az «*István vezér*» czimú nyerte el. Szerzője *Szász* Károly.

A jelentés szerint: oly maradandó mű, mely irodalmi becsét és színszerűséget egyetlene magában, nem akadt, átlag azonban az idei pályázat minőségileg, megmondhatóság és értelem tekintetében még is különb a tavalyinál. Összevée három pályamű érdemes a megemlézésre, a melyek közül egy különöbben kiválk. A másik kettőre vonatkozólag a jelentéstevő különösen hangsúlyozza, hogy a kiemelés még nem akadémiái öcséret, a mint azt a mult ban értelmezni szokták. A kiemelt — de meg nem dícsért — két mű címei: «*A közér leány*» és «*Levente*», az előbbi következetesebb kompozíciója, az utóbbi egyes zsebben megirt jelenetek teszik a figyelemre méltóbbakká. A harmadik mű, «*István vezér*» nyerte meg legjobban a bírálók tetszését. A jelentéstevő bőven ismertetette a mű tartalmát, a melynek konfliktusa a kereszténység és pogánység összetűzéséből indul. Van benne költői díkció, hatásosan megirt jelenet is, de inkább dramatizált történet, mintsem történeti dráma. Főhőse nem is István, hanem Koppány, s az ő sorsa, az ő viszonya Adelajdhoz, az elhunyt Gyeics vezér özvegyéhez kell csak érdeket. István vezér nem engedi atyját pogány szertartás szerint eltemetni, s nem akar nemzetgyűlést összehívni, hanem a nemzet jogos fejedelmének te-

kinti magát. Koppány vezér ellene szegül s már-már harcra kerülne a dolog, ha meg nem jellennék István felesége Gizella és Adelajd Gyeics özvegye. E két hölgy megjelenése után Koppány belenyugszik a keresztény temetésbe. Koppány szereti Adelajdot. S itt le van téve egy drámai konfliktus magva. Azt gondoljuk, hogy Koppány szerelme érdekében ügynek, a pogánység ügyének árulója lesz s talán hitét is elhagyja, — s hogy a bonyodalom ez egyéni konfliktus fog alapulni, míg a politikai akció csak a háttér megállapítja. De nem így történik. A keresztények álláspontja az, hogy István a pusztaszeri szerződés értelmében vezér, míg a pogánység csak a nemzet meghallgatása után akarja elismerni. A 3-ik felvonásban István elbucszik nejétől, mielőtt a szerre (országgyűlés) menne, majd meg Adelajd egy Örkönd nevű ifjú pogányt, ki szereti őt, a kereszt hitre téríti. A gyűlésen kitör a pogánység és kereszténység közti ellentét, István erőszakoskodik lerántja az oltár mellől a papot, eloltja a szent lángot és lebontja az oltárt. Koppány itt gyenge lelki ember, ki csak jóval ezután kezd elköszülni a küszöbön álló harcra. A készülődő Koppányt Adelajd meglátogatja, felajánlja szívét, ha keresztén lesz. Koppány nem adja meg magát, bár szereti Adelajdot s ott akarja magánál tartani. De Adelajd megszökik. A következő változásban látjuk, hogy Koppány utólré Adelajdot, de ezt Örkönd ismét megmenni. Az ötödik felvonásban előbb István készül a harcra, míg a másik változásban Koppányhoz jó megint Adelajd, rá akarja beszélni, hogy legyen keresztény, de Koppány hajthatatlan. A csatában Koppány egy lebecsült sisak vitétől meg — Adelajdot, s Koppányt István vezér szúrja le. Van a dráma korrajzi becsé, szép díkciója, s minthogy irodalmi színvonalon álló munkák, a bírálók egyhangúan az «István vezér» czimú drámanak ítélték a jutalmat.

Az akadémia tagjai megjelénzték a jelentéstevőt. Ezután az elnök felbontotta a nyertes mű jelűs levelet, melyből *Szász* Károly püspök neve tűnt elő. Az eredményt éljenzéssel vették tudomásul. A jutalom az alapító nevenapján, december 3-án fog kiadni. A többi jelűs leveleket elégették.

A Kisfaludy-társaság havi ülése november 27-én volt, s annyi hallgatóság jelent meg, a mennyi csak szorongva elférhetett.

Gyulai Pál elnök megnyitván az ülést, *Csik* Gergely titkár jelentette, hogy Szily Kálmán 100 frttal a Kisfaludy-társaság alapító sorába lépett. Jelentette továbbá a pályázatok eredményét. A Bulovszky-né-jutalomra 25 monolog érkezett; a Lukács Krisztina-jutalomra nyolcz drámai műfordítás. A monológokat bírálni fogják: *Paulay* Ede, *Várady* Antal és *Berczik* Árpád, a drámai műfordításokat bíráló lesznek: *Zichy* Antal, *P. Tewrewk* Emil és *Ábrányi* Emil. A jelentések után *Szász* Károly olvasta fel «Egy gondolat» czimú köteményét, melyet a hallgatóság éljenzéssel fogadott, úgy szintén tetszéssel fogadta a hallgatóság a következő felolvasást is, *Bartók* Lajos «A méhek» czimú vigjátékának első felvonását. Végül *Ábrányi* Emil bemutatta *Radó Antalnak* a társasághoz benyújtott Leopardi-fordítását. Bevezetéstől a műhöz csatolt és Leopardiról szóló dolgozatból olvasott föl egy fejezetet, a melyben *Radó* Leopardi filozófiaiának főbb elveiről szől. Ezután *Ábrányi* Emil felolvasta «Csend a színház után» és «Egy szép asszony képe előtt» czimú költemények fordítását. A közönség e felolvasásokat is tetszéssel fogadta.

Az orsz. régészeti társulat nov. 26-iki ülésén dr. *Kuzsinszky* Bálint a legújabbán Ó-Budán napfényre került 11 feliratos oltárkövet ismertetette. A lelet nemcsak azért nevezetes, hogy ennyi feliratos emléket egy helyen eddig még nem találtak, jóval fontosabb, hogy bennük újabb adatok kerültek elő Aquinumi történetéről. Valamennyi oltárt ugyanis Pannónia egykori helytartói emelték, a kiknek többsége eddig ismeretlen volt. *Pulsky* Ferenc pázsíti népvándorlóskori leleteket mutatott be; dr. *Pista* Béla a dunakeszi urnatemető érdekös régiségeit. Azután jelentést tettett a kamarai erdőben eszközölt ásásokról, hol római törmelésekből épült románkori egyház alapjait talált. E nagybecsű középkori műemlék feltáratása iránt a főváros fog intézkedni. *Spitzer* Mór a hg. Pálffy uradalom bérleji, ajánlkozott, hogy a stonfai kasszatról saját költségén felásatja. Végül *Pulsky* Ferenc mutatott be egy zászlót a szabadságharc idejéből. A 85. honvédszázaló lobogója ez, melynek felírata: «Ejlen a független Magyarország szabadsága!» Özvegy Benkőné volt a zászlóanyja. A zászlót egy székelőföldi honvédegyet küldte be a nemzeti múzeumnak.

A műcsarnokból. A téli kiállítás látogatása napról napra fokozódik. Mult vasárnapon közel 1200-an nézték meg a kiállítást. A borus időjárás okozta, hogy kivált este telnek meg zsúfoltság a műcsarnok termei. A kiállítás pénztárnál ez évben is kaphatók az egy forintos sorsjegyek. A társulat azok árából semmi nyereséget sem tart számon s a sorsjegyek eladásából bevett összeget egészen a téli kiállításból már legközelebb kiválasztandó műtárgyak megvételére fogja fordítani. A házában csakis az

eladott sorsjegyek számai vesznek részt, úgy, hogy a sorsjegyek tulajdonosai javára igen kedvező kiállítás nyílik becses művek nyeresére.

A művásárlások is megindultak. A nemzeti muzeum képtára számára a külföldi művek közül már többet kijelöltek. Ő felsége a király, hár szerint megvásárolta *Feszt* Árpád szép nagy festményét, a kiállítás egyik legfelnőbb darabját: «Kesergő asszonyok Krisztus sirjánál».

MI UJSÁG.

A király a műcsarnokban. Ő felsége nov. 25-én délelőn tekintette meg a műcsarnok kiállítását, s egy óránál tovább időzött ott. Nagy érdeklődéssel és figyelemmel nézte végig a tárlatot, több művészt bemutatott magának. Ő felsége a kiállítással igen meg volt elégedve.

Fogadására megjelentek: gr. Csáky Albin közoktatásügyi miniszter, Berzevich államtitkár, Szalay Imre oszt. tanácsos, Harkányi Frigyes a képművészeti társulat alelnöke, Barabás Miklós alnőke, Keleti Gusztáv igazgató, Szmrécányi Miklós titkár, a választmány tagjai. A miniszter bemutatta ő felségének a jelen voltakait, kik föl kísérték a termekek, hol a titkár kalauszta ő felségét, ki az egyes festmények művészeiről többször kérdéskösdött, s a szemle végén megjegyezte: «Látom, sokkal több szép kép van az idén, mint a mult évi kiállításokon. De a képek száma is több, mint máskor.» Az egyes művészek közül különösen kitűntette Benczúr, Spányi Bélát, a jelenlevő *Feszt* Árpádot és Vágó Pált be is mutatták a királynak. Ő felsége nagy dicsérrel szől *Feszt* bibliai festményeiről («A kesergő asszonyok Krisztus sirjánál.») «Igen, szép. Komoly munka.» Minden tereben a magyar művészek képeit nézte a legszívesebben. A szobroknál sokáig nézte Koburg Ferdinánd bolgár fejedelemelek Szécsi által mintázott szobrát, melyet nagyon hűnek talált és megkérdezte, hogy ki mintázta. Roskovics képre («Hátna imánk») azt mondta: «Igen szép.» Ő felsége ismételtén kifejezte megelégedését gr. Csáky miniszter előtt. Tízvázsokr köszöntött mondvá a szíves kalauszolást, katonáiban búcsúzott el a megjelent uraktól. Künn ezalatt nagy néptömeg gyűlt össze, mely a budai várpalotába hajta ő királyt lelkesen megjelénzte.

Királynékné Afrikában. Erzsébet királyné nov. 23-ikán hagyta el Korfu szigetét, s a «Miramare» yachton Malta és az afrikai partok felé indult. Nov. 25-ikét, mint párisi lapok írják, a legszigorubb inkognitóban *Tunisis* ből töltötte a megnézte a kátharai múzeumot. Másnap délelőtti kíséretével együtt Marsába ment s azután Massicault külügyminiszter nejeinek és Valensi osztrák-magyar alkonzul nejeinek kíséretében meglátogatta a háremeket.

A Mátyás király-emlékkiállítás ügyében az előkészületek buzgón folynak, hogy a jövő évben a nagy király halála negyvenévesét évét megüljék. Van remény hogy a kiállításra a nagy királyi vonatkozó oly emléktárgyak lesznek láthatók, melyek fennmaradásáról eddig még tudomásunk nem volt. A nehézséget főleg a kiállítás költségeinek fedezése képezi, mert attól lehet tartani, hogy túlságos igények fognak támasztani. Tudományok köréink jövő évi munkásságukban főleg Mátyás király egyénisége és kora történetének megvilágítását akarják szem előtt tartani. Hunyadi Mátyás király életrajza egy kiváló irónktól fényesen illusztrálva jelenik meg a «Történeti Életrajzok» ban, továbbá a magyar kath. főpapság költségén készülő «Vatikáni Emlékek» jövő évi köteté a Mátyás király és a szentszék közti diplomáciai érintkezésre vonatkozó aktákat fogja tartalmazni.

A fonográf Budapest. *Wangemann*, Edison képviselője, ismét előtt Bécsből Budapestre, s november 27-ikén délelőn az irók és művészek társaságának a helyiségében, a saját képviselői előtt mutatta be a fonográfot. A teremben mintegy husz hirlapíró volt jelen. *Wangemann* megmagyarázta a fonográf szerkezetét, azután néhány szóban elmondta, hogy mennyi minden felére vélik ők ezen új találmányt alkalmassnak.

Wangemann többek közt elmondta, hogy egy amerikai bankár a fonográfba mondja levelezését, melyből irrokai lemosólják s a bankár így egy évben 72 napot takarít meg. A párisi «Figaro» egyik szerkesztője egy cikket bementett a fonográfba, a mi sokkal kevesebb időbe került, mintha megirta volna; a szedő pedig, a ki a fonográf után, hallásból szedte ki, egy negyed munkaidőt nyert. *Wangemann* aztán megszólaltatta a gépet, melyből ének, beszéd s zene hangzott fel váltakozva. Még egy előadásra Párisban felhangzott taps és ujjazás, közte egy harminc magyar «halljuk» is tisztán hallatszott. Este *Wangemann* a fonográfot a szabadelv-kör helyisé-

geiben mutatta be. Az össze- miniszterek és a nagy- számban megjelent párttagok a legnagyobb érdeklődéssel kísérték a fonográf működését. Bár Podmaniczky Frigyes pártelnök köszönetet mondott Wangemannak szíveskedéséért.

Irodalmi ünnepély volt Nagy-Becskereken nov. 24-ikén. *Lauka Gusztávnak*, a veterán irodalmi felszázados írói jubileumát ülték meg. A vármegyeház nagyertermében, a megye ura népe és még mintegy 300 vendég volt jelen, a karzatokat pedig díszes hölgyközönség töltötte meg. Az ünnepeltet *Dániel László* megyei főjegyző üdvözölte meleg szavakkal. Az üdvözlő beszédre Lauka erőteljes, érzés hangon és ifjú hűvel válaszolt. Ezután a Petőfi-társaság képviselőjében megjelent *Komócsy József* szavazta el a jubileumhoz írt alkalmi ódáját, a jelen voltak éljenezése között. Erre felolvasták Torontálmezei bizottságának ama határozatát, melyvel Laukát 18 évi szolgálati idővel, díjazással nélkül, a megyei nyugdíj-intézet tagjai közöl vette; *Kiss Sándor* tanár pedig Laukának írói működéséről tartott felolvasást. A gimnáziumi tanuló-íffuság is kifejezte tiszteletét, mire az ünnepélyt a dalárda a „Szózat” elneveléssel zárta be. Delután Lauka tiszteletére banket volt, melyben közel 200-an vettek részt. Este a színházban szavazatokkal és hangversenyyel egybekötött műkedvelői előadást rendeztek, melyet táncmulatság követett.

Az érdemes humoristának negyven éves jubileumát tíz év előtt a fővárosi irodalmi körök is nagy melegséggel ülték meg. Lauka életrajzát és arcképét akkor közölte lapunk is, 1879-ik évfolyamának 45-ik számában.

Jubiláló akadémikus. Homer magyar fordítója, tudományos irodalmunk egyik nesztora, *Szabó István*, a nógrádmezei Kaszár nevé község plébánosa nov. 23-ikán ünnepel akadémiai tagságának felszázados jubileumát. Az akadémia az alkalomból a jeles hellenistához a következő üdvözlő iratot intézte:

„Főtisztelendő ur! Milyen tisztelet társunk! A magyar tudományos akadémia f. évi október 28-án tartott ülésén örömmel vette tudomásul az emlékeztetést, hogy november 28-án ötvenedik évfordulója következik be azon napnak, melyen a magyar tudós társaság főtisztelendő urat tagjává megválasztotta. Az ülés határozata értelmében az akadémia legészintebb szerencse kívánatait tolmácsoljuk, hogy főtisztelendő ur a gondviselés kivételével kedvezéséből mind a szellemi, mind a testi erők teljességében megérthette ezen emlékeztetés napot és megelégedéssel tekinthet vissza a hosszú pályára, melyen főtisztelendő ur a görög klasszikusok átültetése körül kiváló érdemeket szerzett. Az örvendetes évforduló alkalmából ide mellékeljük 25 példányban hű másolat azon ajánló leveleknek, melynek alapján ötven évvel ezelőtt akadémiai keblebe fogadta. Fogadja mely tiszteletünk kifejezését. Budapest, 1889. november 23. *Báró Eötvös Loránd* elnök, *Szily Kálmán* főtárhár.”

A hírlapírók nyugdíjintézete javára. decz. 11-ikén rendezik a nagy színi előadást a népszínházban. Szilgigeti Ede „Szókölt katonája” kerül színre, mely a legalkalmasabb arra, hogy a maga tartságában mind a három színész közreműködő tagjának tért nyisson. Minden szerepet kiváló művészek töltenek be; a közbeszöveendő hangversenyt Mahler Gusztáv, az opera igazgatója rendezi. A helyáratok az előadásra tetemesen fölemelik.

— x — Egy ajánlásra méltó könyv. Egy füzetecske fekszik előttünk, melynek címe: „Jó tanács aranyát ér!” Ez különösen jó háziszerek hasznának és becsének tárgyalására szorítkozik és ezt nem csak szenvedőknek, hanem egészségeseknek is, tüzetes olvasásra kellene méltatni. A gyógyszer helyes megválasztásától függ leginkább az eredmény, éppen úgy legtöbb esetben lehetséges, annak idejében való alkalmazása által, valamely veszélyes betegséget megelőzni. Fent nevezett könyvet kívánásra bérmentve megküldi, Richter kiadóintézete, Lippesében.

HALÁLOZÁSOK.

PESTY FRIGYES temetése nov. 25-ikén ment végbe, az István-téri halottas házból. A ravatalt egészen elborították a koszorúk. Az akadémia külön gyászjelentést adott ki nagyérdemű tagjának elhunytáról. A temetésre közelített kitüntőségeiből díszes közönség gyűlt össze, kivált az akadémia tagjai (előzők az elnök, titkárok.) jelentek meg nagy számmal. A gyászszertartást Dégen Titusz erzsébetvárosi plébános végezte; az akadémia nevében pedig Paner Imre mondott beszédet, s az akadémia második osztályának (a történelminek) vesztését külön is kiemelte. A gyász-beszéd után a koszorúkkal borított koporsót négylovas halottas kocsi emelték és a kerepesi-úti temetőbe kísérték, hol az elhunyt tudós porhüvelyét az anyaföldnek visszaadták.

ZALAY ISTVÁN, a mádi kerület országgyűlési képviselője, meghalt nov. 28-ikán Budapesten, 52 éves korában. 1869 óta képviselte a mádi kerületet, s a kormánypart tagjai közt foglalt helyet. Az ország-

gyűlésen nem szerepelt, ő inkább gazdasági tevékenységet fejtett ki. A rokonszenves, jólelkű embert mindenki becsülte. A fővárosban úgy, mint a Hegyalján sokan ismerték. A hegyaljai bortermelők egyesületének elnöki tisztét soká viselte s volt Zemplén megye közgazdasági előadója is. Hosszas betegség vetett véget életének. A nyáron Bécsben operálták nyelvéit, de életét nem lehetett megmenteni. — KOLLER KÁROLY udvari fényképező, a Ferenz-József-rend lovagja, meghalt Budapesten. A legjelesebb fényképezők közé tartozott, és a királyi udvar is sokszor igénybe vette. A király, az elhunyt trónörökös, Mária Valéria főhercegnő, József főherceg család-jának tagjait többször fényképezte. Különös elismerést vívott ki színezett fényképeivel, s néprajzi főlételeivel, kivált erdélyi és válsági fényképeiről. Maga is hosszabb ideig Nagy-Szebenben mint tanár működött, s onnan jött Budapestre, hol műtermét nyitott, mely nemsokára a legkeresettebbek közé tartozott. A még élete java korában levő férfit a „Vadász kúrt” vendéglőben, vacsorálás közben érte szélhűtés, s másnap meghalt.

Elhunytak még a közéleti napokban: MIHALICS MIHÁLY, budavári cizmetes-prépost, eperjes-egyházmezei olvasókanonok, székesegyházi és sárosmezei főesperes, 77 éves, Eperjesen. — KOPÁCSY GRÓF, birtokos, Veszprémmegye bizottsági tagja, Kopácsy Árpád képviselő édes atyja, 76 éves, Veszprémben. — GR. NÁKÓ SÁNDOR kamarás, Nákó Kálmán gróf orsz. képviselő egyetlen fia, San-Remóban, 34 éves. — FERENCZI BERNÁT, ismert miskolci könyvtáros, ki mint kiadó is buzgón működött, életének 59 évében. — SZÜCS SAMUEL ügyvéd, borsodmegyei volt arvaszéki ülnök, 71 éves korában, Miskolcon. — KOVÁCS Lajos, Balmaz-Ujváros főjegyzője. — RÓTH PÁL, vasúti művezető, 35 éves Miskolcon. — IKOZZE BELA, Hunyadmegye volt tiszviselője, 32 éves, Zóványon. — MAJERCSIK FERENCZ, nagyváradi arvaszéki ülnök s elnökhelyettes, 46 éves, Nagy-Váradon. — ID. ÁGNER JÓZSEF, Szeged egyik legrégibb kereskedője s köztisztviselőben álló polgár 83 éves korában. — NAGY KÁROLY, gyakorló-iskolai tanító, 36 éves, M. Szigeten. — GRIMM János, állomásfőnök Lágoson. — DOKA LÁSZLÓ, városkapitány, megyebizottsági tag, 57 éves, Kunhegyesen. — ID. GRÓCZE BERTALAN, ügyvéd és 1848-iki honvéd, életének 58-ik évében Bácskán. — CSANÁDY ALADÁR, kalocsai egyházmegyei főesperes, pap Szalk-szt.-Mártonon 20 éves korában. — BERGMAN VILMOS, a dunagőzhajózási társaság nyug. hajóskapitánya, 43 éves, Pozsonyban. — DEUTSCH MIKLÓS, Deutsch József, az északmagyarországi kőszénbánya részvénytársulat alelnökének fia, 13 éves, Budapest.

MESZLÉNYI SIMON RUDOLF, 1849-iki képviselő, ki a szabadságharc után soká bujdosott, a hatvanas években Tolnámegye alispánja lett, majd a szegzárdi törvényszék elnöke, s hét év előtt vonult nyugalmába, Szegzárdon. — GASPARIK JÁNOS plébános, 51 éves, Csévén. — IFJ. BABÓ IMRE, a hasonló nevű vágyeesei birtokos fia, 21 éves, a kaszaperi pusztán. — GLÜCK NATHÁN, a magyar északkeleti vasút felügyelő főmérnök, 48 éves, Budapest.

— BEOTHY ZSIGMOND, szül. Ferber Karolina, veterán irodónak és a kir. tábla nyug. tanácselnökének neje, Beothy Zolt ismert irodón édes anyja, és id. Szinnyey Józsefnek közeli rokona, 64 éves korában. Rév-Komáromban. — GR. GYULAI SAMUNÉ, szül. Cechetti Mária, a három év előtt elhunyt altábornagy özvegye, a Bozen mellett levő Gröben. — KOLLER FERENCZ, szül. Sziló Izabella, 61 éves, Budapest, honnan az alsó-rajnai családi sirboltba szállították. — ÖZV. KENESSEY LAJOSNÉ, szül. Gelsei Bíró Magdolna, 68 éves Székesfehérvárról. — HEVÉN DAVONÉ, szül. Talián Janka, élte 37-ik évében, Budapest. — ÖZV. RICHTER KÁROLYNÉ, szül. Braun Anna, 73 éves, Maros-Vásárhelytől. — KOHN ANTALNÉ, dr. Kemény Ignác ezredosa anyja, Egerben. — BEZKAY JÓZSEFNÉ, szül. Fodor Teréz színésznő, 22 éves, Nagyváradon. — TROJCSÁN GABRIELLA, kassai elemi iskolai tanítónő, Bécsben. — ID. BODÓ SÁNDORNÉ, szül. Csere Klára, 57 éves, Kisbudakon. — RÁTH LAJOSNÉ, szül. Scheibach Anna, 53 éves, Aradon.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

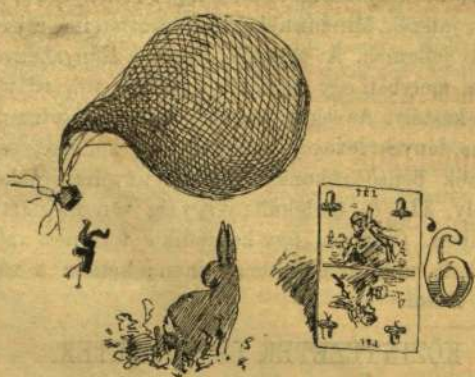
N. L. (Ocsán). Tömpa utolsó versei már rég és többször megjelentek. E három költeményt Tompa néhány hónappal halála előtt felolvastatta a magyar tudományos akadémiában. Összegyűjtött munkái közt is megjelentek, úgy a költő barátai által 1870-ben sajtó alá rendezett 6 kötetes, valamint a Méhner-féle új teljes kiadásban.

R. — A Goethe Iphigeniájából fordított rész figyelemre méltó kísérlet, általában híven s sok helyütt elég erőteljesen adja vissza az eredetit. A költői nyelvnek és formának azonban még nincs elégséges birtokában s gyakran véstéget követ el a forma ellen. Hisz-szik, hogy a gyakorlati, ha kellő megfontolással párosul, meg fogja hozni a sikert.

— Az én lelkem. Kár, hogy a hangulatok három első strófa után a negyedik megalkand, az utolsó pedig nem a belső érzékeltség, hanem csak erőszakolt hasonlatok kapcsolják az előbbiekhöz.

Füredi részegség. Özl estőre stb. Az első erős reminiscencia Berzenyi egyik szép költeményére s a többiben is ismerős hangok ütnek meg fülünket. Gyermek a sötétben. Jobban van gondolva, mint megírva.

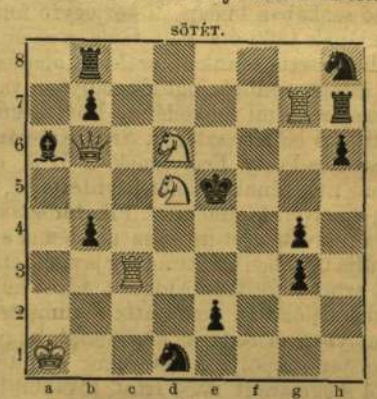
KÉPTALÁNYOK

A „Vasárnapi Ujság” 46-dik számában közölt képtalány megfejtése: Ha a föld isten kalapja, hazánk a bokréta rajta.

SAKKJÁTEK.

1577. számú feladvány. Noack L.-től.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1571. számú feladvány megfejtése

Meyer H. F. L.-től.

Megfejtés.

Világos. Sötét.
1. Hg6—h8 ————— Kb5—c4
2. Hb5—f7 ————— K t. sz.
3. H v. f matot ad.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Turócson: Németh Péter. — Szempesz: Pinter János. — Marosvásárhely: Frissh Albert. — A marosvásárhelyi ev. ref. egyházi újs. elg. egyet. nevében: Szász Jenő és Ziegler Károly. — A pesti sakk-kör.

HETI-NAPTAR, december 10.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israélita
1. V. F. E. g. p. k. hv.	F. I. Arnold	19. 25. Abdiasz	8. Ezter
2. H. Bibiana sz.	Kandik	20. Dekp. Gerg	9
3. K. Xav. Ferencz	Kasszian	21. B. I. sz. av.	10
4. S. Borbála sz.	Borbála	22. Filémon	11. Gábel
5. C. Szabhas ap.	Abigail	23. Amfilok	12
6. P. Miklós pk.	Miklós	24. Kelemen	13
7. S. Ambrus ap.	Agatón	25. Katalin	14. S. W.

Holdfázisai. ☾ Holdtölte 7-én 11 óra 8 p. d. e.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. egyetem-tér 6. szám.)

Verfälschte schwarze Seide.

Mann ver-brenne ein Mästerchen des Stoffes, von dem man kaufen will, und die etwaige Verfälschung tritt sofort zu Tage: Echte, rein gefärbte Seide kräuselt sofort zusammen, verliert bald und hinterlässt wenig Asche von grauz hellbräunlicher Farbe. — Verfälschte Seide (die leicht speckig wird und bricht) brennt langsam fort, namentlich glimmen die „Schussfäden“ weiter (wenn sehr mit Farbstoff erschwert), und hinterlässt eine dunkelbraune Asche, die sich im Gegensatz zur echten Seide nicht kräuselt, sondern krümmt. Zerdrückt man die Asche der echten Seide, so zerstäubt sie, die der verfälschten nicht. Das Seidenfabrik-Dépôt von G. Henneberg (K. u. K. Hoflieferant), Zürich, versendet gern Muster von seinen echten Seidenstoffen an Jedermann und liefert einzelne Roben und ganze Stücke porto- und zollfrei in's Haus.

Értékes és gyakorlati karácsonyi ajándékul ajánlhatok nyerselyem bastruhákat (egész selyem) f. 10.50

ruháként, valamint f. 14.25, 17.50, 21.25, 23.25 egész- és félselyem, 29.60 varrásra előkészítve. Nem szükséges előbb mintát hoztatni; az ünnep után kicseréltem, a mi nem tetszik. Fekete, és színes fehér selymekből mintákat postafordultával. Henneberg (es és k. udv. szállító) selyemgyári raktára Zürichben.

COGNAC

Gróf Keglevich István Promontor

több ízben a legmagasabb kitüntetésekkel díjazva.

Eredeti üvegekben mindenütt kapható.

Hirdetések

felvetetnek a kiadóhivatalban, Budapesten, IV, egyetem-utca 4. sz. alatt.

CS. KIR. SZABADALM. **BERNDORFI FÉMÁRU-GYÁR** **SCHOELLER ÉS TÁRSA BÉCS.** **Raktár: BUDAPEST, vaczi utca 25. szám alatt, a Kristóf-tér sarkán.** Ajánlja gazdagon felszerelt raktárát alpaca-ezüst-, china-ezüst s mindenemű alpaca-asztalkészletekből, u. m. étszerek, tea-kazánok, tea- és kávé-kannák, teaszűrők, gyertya-tartók, karosgyertyatartók, TISZTA NICKEL FŐZŐ-EDÉNYEK. **Képes átjegyeznek magyar vagy német nyelven kívánatra ingyen és bérmentve.**

REPARATOR TOKAJI CHINA-VASBOR **esűz és kőszvény ellen** **50 kr. és 1 frtért kapható minden gyógyszer-ban.** **KRIEGER GYÖRGY gyógyszer-tára a „Magyar Koronához” Budapest, VIII. ker., Kálvin-tér.** **verszegénység és sápkór ellen a legjobb szer. Ára kis üveg 1 frt 60 kr., nagy üveg 3 frt. Utánzatok ellen véd névaláírásom.**

Richter-féle Horgony-Építőkö-Szekrények

RICHTER F. AD. és társa, Bécs, I., Nibelungengasse 4, London E. C., New-York.

1847 óta, tehát több mint 40 éve, hogy a legnagyobb sikerrel alkalmaztatik a Németország első orvosi kollegiuma által megvizsgált s kitűnő használhatósága miatt a magas helytartóság által Magyarországon szabad. WEBER-féle

Kőszvény-vászon **valódi csak akkor, ha a melletti védjegyvel el van látva. Dr. Buron párisi általános sebteszása mindenféle sebek, gennyedések és daganatok, körömgymuladások, égések, bármilyen sérülések, harapás, szúrás, ütés, vágás, tyúkcsöm, fagyás stb. ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb köcsög 25 kr.** **Valódi kapható Budapest, király-utca 12. szám a.**

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

Lidércz-naptár **1890-dik évre.** **HUSZONKILENCZEDIK ÉVFOLYAM.** **Ára fűzve 60 krajczár.** **65 krnak előleges (postautalványon) beküldése után a naptár bérmentve küldetik meg.**

Tartalom: Naptári rész, szerkesztő Tóth Miklós S. J. tanár. — Kamatszámítás. — Bélyegekről. — A vilá. Erdei tündér a dőlslávok regéiben. (Képpel.) — A jegenye. Karácsonyi mese. (Képpel.) — Csárdás élet.... (Képpel.) — Kaliforniai óriásfa. (Képpel.) — A mentoni csipők. Kaland. — Három vándor. Kulifaj Izabellától. — Aratás. (Képpel.) Bőszörményi Gézkál. — Egy krajczár története. — A velociped-gyártás és a velociped-sport. (Képpel.) — Várakozás. (Képpel.) — Egy kis meglepetés. Beszélyke. — Afrikai rabszolga-karaván. (Képpel.) — A kigyóbüvölő. (Képpel.) — Játzó gyermek. (Képpel.) — A két hárfás leány. Elbeszélés. Irta Császár Ugróczy Ida. — Másé. (Képpel.) — Polyphem. (Képpel.) — Hazafél. (Képpel.) — Egyveleg. — Apróságok. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

Brandt Rich. gyógyszerész svájci labdaccai

10 év óta tanárok, gyakorló orvosok s a közönség által mint olcsó, kellemes, biztos, ártalmatlan házi- és gyógyszer alkalmazva s ajánla. Kipróbálták:

- Dr. prof. Virchow R., Berlin (t).
v. Gietl, München (t).
Reclam, Lipce (t).
v. Nussbaum, München.
Hertz, Amsterdam.
v. Kozeganski, Krakó.
Brandt, Kolozsvár.
Dr. prof. v. Frerichs, Berlin (t).
v. Scanzoni, Würzburg.
Witt C., Kopenhaga.
Zdekauer, Sz. Pétervár.
Soederstätt, Kasan.
Lamb, Varó.
Forster, Birmingham.

az altest szerveinek bajiában, máj- és aranyeres betegségeiben, rendetlen székelésnél, makacs székrekedésben s az ebből eredő bajokban, mint. Fejfájás, szédülés, mellszorulás, nehéz légzés, étvágyhiány stb. Brandt Rich. gyógyszerész svájci labdaccai, amelyeket használnak, a nők leggyakrabban használják s az erős, már határidőre kimerülő, keserű ízű, csapadék, mirturalká stb. többre becsülnék.

Kellő óvakodás végett a vevő közönségét még különösen arra figyelmeztetjük, hogy a forgalomban, csalódásig hasonló eszmogató svájci labdaccai is vannak. A vételező, a doboz körül használati utasítást talál, mindig meg kell adni, hogy a doboz címlapja a főbbet leírja: egy fehér keresztet vörös mezőben s Brandt Rich. névaláírást. Hiteles és első. Már arra is különösen figyelmeztetünk mindenkit, hogy Brandt Rich. gyógyszerész svájci labdaccai, melyek a gyógyszertárakban kaphatók, csak 70 kr-os dobozokban (kisebbség kivételével) árulhatók el.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható

Az egyévi önkéntes **a közös hadseregben és a magyar kir. honvédségben** **Kézikönyv** **EGYÉVI ÖNKÉNTES-JELÖLTEK,** **továbbá** **papnövendékek, tanítójelöltek, öröklött mezei gazdaságok birtokosai, családfenntartók és a hatóságok számára.** **Az új véderő-törvény (1889. VI. t. cz.) alapján** **HITELES FORRÁSOKBÓL** **(törvényekből, rendeletekből, szabályzatokból és utasításokból)** **szerkesztő** **KACZIÁNYI GÉZA** **magyar kir. sz. k. v. honvédhadnagy.** **Irállymintákkal. — Harmadik teljesen átdolgozott és teljesebben bővített kiadás.** **Első füzet: Ára fűzve 80 kr.** **A második füzet sajtó alatt van és legközelebb jelenik meg.**

TÉLI IDÉNYRE Jersey tricót női derekak alsóingek, lábravalók és harisnyák pamut, gyapjú és selyemből, úgyisintén Jäger tanár rendszere szerint készült gyapjú-árak nők, férfiak és gyermekek számára, valamint színes gyapjú, selyem és atlasz szoknyák nagy választékban jutányos árakon kaphatók.

KOLLARITS JÓZSEF és fiainál
az „YPSILANTI”-hoz.
Budapest, váci-utca 5. sz. alatt.
Arjegyzéket kívánatra bérntve küldünk.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható.

PROTESTÁNS ÚJ KÉPES NAPTÁR

1890. évre.

Szerkesztette: DÚZS SÁNDOR tanár.

XXXVI. évfolyam. — Ára fűzve 50 kr.

55 krnak előleges (postautalványon való) beküldése után a naptár bérmentve küldetik meg.

TARTALOM: Naptári rész, szerk. Tóth Mike S. J. tanár. — Kamatszámítás. — Bélyegekről. — Meditációk. — Beütty Zeigmonditól. — Kovács Albert. — Szóts Farkastól. (Arcképpel.) — Ekklesiást követett! Beszély. — Könyves Tóth Kálmántól. — Zeilinszky Mihály. (Arcképpel.) — Margit. — Elbeszélés. — Bi-hari Kálmántól. — Papságom emlékeiből. — Egy vén professzor-tól. — Szilárd János. — Keresztény Sámuel-től. (Arcképpel.) — Mózes éneke. — XC. szoltár. — Apostol Bertalan-tól. — A Bethlen-kollégium Nagyenveden. (Képpel.) — Protestáns egyház és iskolai tiszti névtár. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható.

A magyar nép naptára

1890-ik évre.

Képes kalendárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmányval ellátva.

Szerkesztő

ifj. TATÁR PÉTER.

XXXV. évfolyam. — Számos képpel.

Ára fűzve 25 krajczár.

30 krnak előleges (postautalványon) beküldése után bérmentve szállítatik.

A Magyarországon tartatni szokott orsz. vásárok jegyzékével.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Holgypor

**La
VELOUTINE**
Különleges Riaspor
RIMMUTAL VEGYVÉ
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Az kétségtelen, hogy gyakran egészen egyszerű, könnyen beszerezhető háziszert meg-
lepedő gyors gyógyulást szerzett. „A Beteg-
barát” című kis írtában még bizonyítékokat is találunk arra nézve, hogy még hosszas, rométyetlennek nevezett esetekben is, gyógyul-
ás állott be. Minden betegnek el kellene olvasni azon könyvet; Richter kiadóintézete
Lipcsében ingyen megküldi.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és követke-
ményeikre! Az egészség fenntartására, a nedvek, valamint a vér
tisztítására és tisztántartására és jó emésztés elősegítésére
a legjobb és hatékony szer, mindenhol ismervé már és kedvelve:

Dr. ROSA „ÉLETBALZSAM”

Ez, a legjobb és legnagyobb erejű gyógyóvénnyel a legodonosabban
készítve, mindennemű emésztési bajok, gyomorgörccsök, étvágy-
talanság, savanyú felbőgös, vértelenség, aranyér stb. eset-
teiben teljes bizalommal állja meg helyét. Eme kitűnő hatásánál fogva
az most már a népek biztos és megpróbált háziszertévé vált. Nagy
áveg 1 ft, kisebb 50 kr. Elismert levelek ereivel állnak megtekintésre.

Óvás! Csak a valódi elhárítása érdekében
figyelmeztetünk mindenkit, hogy az
eredeti szabály szerinti, eredeti tőlem ki-
szelített **Dr. ROSA ÉLETBALZSAM** kék kartonba
van göngyölve, mely hosszaladlan a felirattal:
„Dr. ROSA ÉLETBALZSAM a »Fekete sas« gyógy-
szerdől, B. Fragner, Prága 205-30. számú,
cseh, magyar és francia nyelven viseli, s a
melynek homlokoldala a törvényes letétben
áll mellettek védjeggyel vannak ellátva.”

Val. Dr. ROSA ÉLETBALZSAM csak készítőjénél

B. Fragner „zum schwarzen Adler” gyógyszer-
tárban Prága, 205-30. kapható. —
Budapestben kapható Török József és Budai Emilnél.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszer-
tárában van ez életbalzsamnak rakatára. Úgyanott kapható:

Prágai egyetemes házikenőcs

a köszönő iratok ezrével elismert biztos gyógyszer min-
den gyulladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyulladására, tejrekedésre és ke-
ményedésre, a gyermek elválasztására, gyengedés, vérdagant, gony-
fakadás, pokolvarázs; körömdagant, a kéz- és lábujjakon támadó
ugyanevezett körömméregre, keményedésekre, duzzadásokra, mirigyda-
gantokra; szalonnadagant, holttegnél. — Minden gyuladást, dagana-
tot, keményedést, duzzadást, a legrovidebb idő alatt gyógyít meg; hol-
szonban már gyógykezelés következett be, a fekélyt a legrovidebb idő
alatt felhúzza és meggyógyítja. Szalencsékben 25 és 35 krajczár.

Óvás! Mivel a prágai egyetemes
házikenőcsöt igen gyak-
ran utánazták, figyelmeztetünk min-
denkit, hogy az, eredeti szabályában,
csak én egyedül készítem. Csak akkor
az valódi, ha a sárga ércszelencék,
melyekbe dőlve van, vörös használati
utastáskba (9 nyelvű nyomtatványban)
s kék kartonokba — melyek a fennebbi
védjegyet viselik — vannak göngyölve.

Fül-balzsam. A legkiválóbb és számos kísérlet után is-
meretes legmegbízhatóbb szer a nehéz hallás
gyógyulására s a teljesen elvesztett hallás visszaszerzésére. 1 palack 1 ft

A legjobb arczporok

**Leichner
zsirpora**

Leichner hermelinpóra.

E jeles gyártmányok a legmagasabb körökben s a leg-
első művésznőktől előszeretettel használtatnak; az arcz-
nak fiatalosan szép virulót külsőt adnak. — Kaphatók
a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31, valamint
minden illatszertésnél. Valódiilag csak azt szelencék-
ben, melyeknek fenekére czég és védjegy van belevésve.

L. Leichner, Berlin

Parfümerie-Chemiker, k. k. Hoftheater-Lieferant.

Kwizda köszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszert

csúsz, köszvény és idegbajok ellen.

Valódiilag csak az itt mellékelt védjeggyel. — Kapható Ausztria-Magyarország
minden gyógyszer-tárban.

Főletét Magyarország részére: Buda-
pesten Török József gyógyszer-tárban.

Egy ávegvel 1 ft o. é.

Naponkinti pósti szétküldés a fő-letét által:

KWIZDA FERENCZ JANOS,

osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi
gyógyszertára Korneuburgban, Bécs mellett.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden
könyvtárnál kapható.

HATÁRIDŐ-NAPTÁR

az 1890-dik évre.

mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvo-
sok, gazdaságosok, utazók és úszók számára hasznos
jegyzetekkel és 386 üres lappal ellátva, írópapíron.

Ára kemény kötésben 1 ft 20 kr.

ÚJ FALI NAPTÁR

az 1890-dik évre.

Egy egész év.

Ára 20 kr.

49. SZÁM. 1889.

BUDAPEST, DECEMBER 8.

XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 ft 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG
egész évre 8 ft
félre — 4 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG

egész évre 8 ft
félre — 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK
egész évre 8 ft
félre — 3 *

Külföldi előfizetőknek a postallag
meghatározott vidékij is csatlakoztat

A KESERGŐ ASSZONYOK KRISZTUS SIRJÁNÁL.

Feszty Árpád festménye.

A MÜCSARNOK mostani kiállításának magyar
festményei közül ritka egyértelműséggel
választott ki egyet közönség és sajtó, mint
a hazai festészet fejlődésének, mint egy már ko-
rábban szépen nyilatkozott tehetség emelkedésé-
nek örvendetes, tartalmas jelét, mely komoly
számot tesz képzőművészetünkben és jól eső ígé-
nyeket enged támadni festője pályája iránt.
Azért is örvendetes ez, mert a festészet leg-

magasabb fájából való, a történelmi, a drámai
festészetből. A ki ismeri festészetünk rövid mult-
ját, tudja azt is, hogy festőinkre annyi sok be-
hatás közepette eddig még mindig mily kevésbé
hatott a történelem, a nemzet multja, dicsősége,
hősies küzdelme, lelkesültsége, szenvedése és
emelkedése. Meglehetősen konvencionális, a
mit a történelmi festészetből birunk mai napig.
Alig lehet mondani, hogy ihlettség műve volna.
Festőinket hamar magával ragadta a divatos
áramlat, mely inkább az élet könnyebb oldalát,
realisztikus viszonyait, mintsem a lelkesítő és
ideális eszméket keresi s az előadás technikai

fogásait annyira felül emeli a stíl és tartalom
fölé. A fejlődő tehetségek lelkesülése nyújtott
többször kezdetet, de rendszeren abba maradt.
A műcsarnok kiállításán akadtak biztató tehetsé-
gek e téren is sokszor, fejlődésük azonban más
irányba fordult s tehetségük itt érvényesült.
Lotznál egy hosszú pálya teremtette meg a stíl
emberét, akkor, mikor elég tért nyújtottak neki.

Szintén festészetünk rövid multjában találja
magyarozatát, hogy nagyobb stílű festőink (a
drámai festészetéről szólnunk), kik hírnévhez ju-
tottak, nem itthon fejlődtek, nem itthon váltak
azzá, a mivé lettek. Zichy Mihályt, korunk e

A KESERGŐ ASSZONYOK KRISZTUS SIRJÁNÁL. — FESZTY ÁRPÁD FESTMÉNYE A MÜCSARNOK MOSTANI KIÁLLÍTÁSÁN.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárakban kapható.

A MAGYAR NŐK HÁZI NAPTÁRA

1890-dik évre.

Szerkesztő **BENICZKY IRMA.**

XXII. évfolyam. — Ára fűzve 60 kr.

65 kr.-nak előleges (postautalványon való) beküldése után a naptárt bérmentve küldjük.

Tartalom: Naptári rész, szerk. Tóth Mike S. J. tanár. — Kamatszámítás.
— Bélyegekről. — Háztartási naplójegyzetek. — Boldog új esztendő! Béször-
ményi Gézáról. — József főherceg öröme. (Képpel.) — Az arcznak helyes és
szép kifejezése. Szépítészeti tanulmány. K. Beniczky Irmától. — Játzó gyer-
mekek. (Képpel.) — A nők apró kötelmei. K. Beniczky Irmától. — Kínai
menyasszony és völgyény. (Képpel.) — Egy angol nő-tudor. (Képpel.) — Hasz-
nos tudnivalók. — Konyhászati. — A kórház kertjében. (Képpel.) — Tavasz-
szellő. Elbeszélés. Hoffmann Jánostól. — Délszláv nők. (Képpel.) — Halha-
tatlanság. Villinger H.-tól. — Temető Barcelonában. (Képpel.) — Farsangi
láz Csevegés Noel A.-tól. — A legifjabb uralkodó. (Képpel.) — A nagyma-
mát fészli. (Képpel.) — Az ibolya. Virágrege. Vay Adelmá bárónétól. —
Napernyők. (Képpel.) — Egyveleg. A Magyarországon tartatni szokott
ország. vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

Borászati naptár

1890-ik évre.

Szerkesztő **Dr. NYÁRY FERENCZ.**

XVII. évfolyam.

Ára fűzve 80 kr.

85 krnak előleges (postautalványon való) beküldése után a naptár bérmentve küldetik meg.

TARTALOM:

Naptári rész. Szerkesztette Tóth Mike S. J. tanár. — Kamatszámítás. —
Bélyegekről. — Európai pénznemek. — A budapesti borvegyészeti állomás
programja. — A magyar bortermelők országos szövetségének szabály-
zata. — Használt távirati sodronyok elárutása szőlőművelők számára. —
Az új phylloxera-törvény. — Az orsz. központi mintapince szervezeti szabályai.
— Bálint bácsi tanácsai. — Bálint bácsi jóvendőlései. — I. Természettudományi
rész. A léghajózás, légnyomatu vasutak, légnyomatu posták (3 ábrával). —
A léggömbök alkalmazása (8 ábrával). — Légnyomatu vasutak és légnyomatu
posták (6 ábrával). Légnyomatu posták (2 ábrával). — II. Szőlészeti és borászati
rész. Minő jelentősége van a harmat-gyökereknek a termelésre. — Miként kell
elejét állni a bor megfeketedésének és a megfeketedett bort miként kell gyógyí-
tani? — Mennyire lehet a bort gypszelni és mennyire kéneszni? — Milyen talajt
kivánnak az amerikai szőlőfajok? — Tanácsos-e a borokat általában hideg derült
napokon huzni le? — Mikor kell fiatal tőkék mellé magas karókat verni? — Mi-
csoda jelentősége van a szesznek a borban? — Mekkora jóvedelemre van kilátás
a mai szőlőiskoláknál? — Hogyan lehet a már feloldott vizahólyagot eltartani s
a romlástól megóvni? — Európai fajokat amerikai sima vagy gyökerező vesszőkre
előnyösebb-e nemesíteni? — III. Kertészeti rész. Minő alanyokat kell cserépben
nevelendő parányi gyümölcsfákhoz venni? (1 ábrával). — Hogyan lehet kevés
fáradtsággal szép és sok számoczárt termelni? — (1 ábrával). Miként lehet nálunk
fügefát jó sikerrel tenyészteni? — A Magyarországon tartatni szokott országos
vásárok jegyzéke. — Hirdetések.